

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1883.   Andra Kammaren.   N:o 44.

Torsdagen den 17 Maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogs och bordlades för andra gången:

Stats-Utskottets Utlåtanden N:is 12 b), 45 och 46; samt
Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets Utlåtande N:o 2.

§ 2.

Fortsattes den i gårdagens aftonsammanträde började öfverlägg-
ningen angående § 40 i det af Särskilda Utskottet, uti punkten 1
af dess Utlåtande N:o 1 framlagda förslag till *lag om härordningen.*

*Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.*

(Forts.)

Friherre Leijonhufvud erhöll ordet och anförde: Jag begärde i går ordet med anledning af några yttranden, som då följdes angående landtförsvarskomiténs kostnadsberäkningar, och särskildt det yttrande, som afsåg utgifterna för kasernbyggnader. Bland de utlåtanden af åtskilliga auktoriteter, som kommo nämnda komité till handa, finnes en promemoria rörande kostnaderna för den föreslagna härens inqvartering, undertecknad af chefen för militärbyrån i Arméförvaltningens fortifikationsdepartement. Jag förmodar att herrarne anse, att departementschefen är solidarisk med sin byråchef, och denna solidaritet ämnar jag, såsom departementschef, icke heller förneka. Det i komitén anförda kostnadsförslaget är uppgjordt af en fortifikationsofficer, som tjänstgjorde som frivillig vid landtförsvarskomiténs kansliexpedition. Ehuru skicklig officer, är han dock i saknad af tillräcklig praktisk kännedom i byggnadsfrågor, och jag skulle därför för min del icke ansett mig böra rekommendera honom till biträde i denna väg åt landtförsvarskomitén, hvartill jag anser behöfvas en erfarenhet, som han icke eger. Den ifrågakvarande promemorian af Öfverste Ljungberg är i hast hopkommen och kanske illa skrifven, och af denna anledning skulle jag ogera sätta mitt

Ang. förändrad organisation af landtförsvaret. namn derunder. I hufvudsak instämmer jag emellertid i det resultat, hvartill han kommit, och anser landtförsvarskomiténs beräkningar i denna punkt vara för låga.

(Forts.)

Man har sagt, att i Finland kostnaderna för byggnadsföretag äro särdeles låga och att man äfven hos oss borde kunna bygga för samma billiga pris. Jag känner icke till de pris, som i Finland äro gällande vare sig å arbete eller materiel. Men jag har anledning tro, att Finland i åtskilliga afseenden står på samma punkt nu der vi voro för fyratio år tillbaka, och hvar och en vet huru mycket arbetspris och trävirke sedan dess stigit. Vi hörde i går en talare från Norrbotten förklara, att det icke finnes i Sverige så eländiga arbetslöner som i Finland. Gå vi till de inre delarne af detta senare land, är skilnaden i det hänseendet än större: arbetslönerna befinna sig der på samma ståndpunkt, som vårt land intagit för mer än 40 år sedan. Anspråken på anordningar för truppens välbefinnande äro ständigt växande; en ständigt lefvande kraft, militärläkarne, öka i detta afseende allt jemt sina fordringar. Vi kunna icke utföra allt hvad de önska, men vi våga icke heller afslå allt hvad de fordra, och det senare kostar alltid penningar. Jag stannar här, utan att närmare ingå på de af landtförsvarskomitén uppgjorda kostnadsberäkningarne. Säkert är, att de äro alldeles för låga i punkten om kasereringen.

Hvad angår Kongl. Maj:ts förslag i dess helhet, så har jag deröfver redan uttalat min tanke uti den af mig vid denna riksdag väckta motion, och jag skall därför icke nu besvara Kammaren med något yttrande derom.

I fråga om den nu föredragna punkten skall jag endast tillåta mig yttra, att den värfvade stammen behagar mig icke.

Herr Axel Key: Det är gifvet, att de motståndare mot det Kongl. förslaget, hvilka under alla förhållanden vilja bibehålla indelningsverket, skola göra en af sina hufvudsakligaste attacker mot just den nu föredragna punkten, som utgör en af det Kongl. förslagets väsentligaste hörnstenar och hvars antagande dessa indelningsverkets vänner betrakta såsom en verklig nationalolycka. De mena, att vi derigenom skulle få, i stället för det gamla hedervärda, af dem icke nog beprisade och af oss alla högt skattade indelningsverket, en stam af värfvade trupper, hvilken skulle blifva af mycket dålig moralisk halt. Jag erkänner med nöje att man i afseende härå under gårdagens debatt från den sidan yttrade sig i allmänhet med större moderation än vi varit vana att höra så väl inom Riksdagen som ock vid offentliga debatter utom Riksdagen. Indelningsverkets vänner hafva ju icke kunnat få nog starka färger i sina saftiga penslar för att måla ut den indelta soldaten så vackert, att jag undrar om han skulle kunnat känna igen sig sjelf. Typen för den nu föreslagna stammen söka de deremot i våra nuvarande värfvade trupper; och öfver dem kasta de så mycken svärta, att det torde vara svårt att särskilja

deras rätta anletsdrag. Utgående från denna målning, hafva de pekat på den blifvande stammen och utropat: så, mine herrar, så ser han ut, denne blifvande stamsoldat, med hvilken I viljen lyckliggöra vårt land. I allmänhet synes man antaga att stamsoldaterna måste uteslutande rekryteras, ja att en god fosterlandets försvarare i soldatledet icke skall kunna vinnas från något annat håll än från jordbruksarbetarnes led. Man har sagt, att, lösryckt från jorden under sin kaserntid, afvand från arbete, skall den nya stamsoldaten icke kunna återgå till arbetet. Han skall, säger man vidare, under kaserntiden blifva demoraliserad och derefter föra ett lösdrifvarelif och bära sin moraliska smitta med sig öfver hela landet. Det är för mig svårt att fatta, huru man kan hysa en sådan föreställning. Det är allmänt erkänt och kan ej nog framhållas, att den värfvade soldaten i regeln icke demoraliseras under den första utbildningstiden; det är först sedermera, då han inlärt hvad han skall lära för sitt yrke, då han tillbringar sin tid sysslolös i kasernen eller under ett mekaniskt upprepadt af det lärda, som hans själskrafter slappas och som han moraliskt sjunker för att hemfalla under de lyten, som man med mer eller mindre skäl tillvitar honom.

Det är ganska anmärkningsvärdt, att en medlem af Särskilda Utskottet under gårdagens debatt kunnat säga, att lika väl som den nuvarande värfvade soldaten degenererar efter fulländad utbildning i sitt yrke, lika väl skall soldaten i den nya stammen göra det. Nej, mine herrar, förhållandena för dem äro helt olika. I hvad ställning kommer väl den nya stammen? I 20 månader ligger stamsoldaten i skolorna, der han är fullt sysselsatt med militära öfningar och kroppsöfningar af annat slag samt med studier äfven i andra än rent militära ämnen, och detta i en ständig vaxning. Han hålles sålunda i sträng verksamhet och får inhemta kunskaper och färdigheter, som sedermera böra kunna blifva honom till gagn i lifvet äfven i andra hänseenden än för uppfyllandet af de militära tjenstepligterna. De metodiska kroppsöfningarne skola bidraga till att göra hans kropp stark och smidig. Han får, förutom hvad han i öfrigt får inhemta, lära ordning och punktlighet samt bör få sin pligtkänsla stärkt, och denna högskola bör sålunda kunna väsentligt bidraga till hans fysiska och psykiska utbildning. Efter denna tid återgår han, ännu vid unga år, till det medborgerliga lifvet. Han blir ju derefter ej mer än den nuvarande indelta soldaten utsatt för ett demoraliserande militärlif, då han blott har 30 dagars tjenstgöring om året. Det är min öfvertygelse att, såsom Herr Krigsministern i går yttrade, denna högskola åt den ungdom, som der utbildas, kommer att meddela många goda egenskaper äfven för det medborgerliga lifvet.

Hvad jag särskildt vill fästa mig vid är påståendet, att den fasta bostaden, torpet, skulle vara af så ofantligt vigt samt att det således skulle vara en stor brist i det nya systemet, att soldaten i stället blefve kontant aflönad. Skall verkligen jordbruket hafva ett så väsentligt inflytande, och skall aflöningen göra honom så de-

*Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.*
(Forts.)

Ang. förändrad organisation af landförsvaret. praverad? Vi statens tjänstemän äro aflönade, och det är kanske icke utan att en och annan i denna Kammare anser oss i allmänhet vara något depraverade; man hör ju några medlemmar här ej gerna försumma de tillfällen, då de hafva ordet, för att gifva vissa hugg åt tjänstemän i allmänhet; men icke kan jag tro att den kontanta aflöningen i och för sig är demoraliserande och ej heller skall utöfva en sådan verkan på den blifvande stamsoldaten. Vi veta ju alla huru stort deras antal är, som redan nu vid våra indelta regementen ej hafva torp, utan kontant lön; och ej äro de sämre än de andre. Fast bostad hafva ju äfven de allra fleste af dem. De som ej hafva detta höra till undantagen. Aflöningen är ett medel att rekrytera soldater äfven från andra klasser än jordbrukarne, och att detta skall vara till skada kan jag ej finna. Hvarför kan ej stamsoldaten idka annat yrke än jordbrukarens. Och hvad fördelen af fasta bostäder beträffar, så får jag fästa uppmärksamheten derpå, att den nya stamsoldaten redan vid unga år kan grundlägga sig ett hem för lifvet, hvilket icke den nuvarande indelta soldaten förmår. Denne har sitt torp att lefva på så länge han tjenstgör, men då han lemnar tjensten drifves han derifrån, och ju mera hans tjenstetid af militära skäl förkortas, desto menligare skall detta förhållande blifva. Förkorta vi t. ex. tjenstetiden för den indelte soldaten till 40 år, blifver han nödgad att vid dessa år söka sig en ny bostad för sin kommande lefnad. Jag föreställer mig sålunda, att man i moraliskt hänseende icke har något af den nya stamsoldaten att frukta.

Jag ingår icke på den rent militära sidan af saken; men att den nya stamsoldaten blir bättre utbildad i sitt yrke än den nuvarande, det kan väl icke någon bestrida. Från sakkunnigt håll hafva invändningarne, som äfven i det hänseendet blifvit gjorda, fullkomligt vederlagts. Man har emot det nya förslaget starkt frambållit den svårighet, som skulle uppstå i och för rekryteringen af stamtruppen, och en ärad talare har till och med yttrat så väl i sin reservation som här i Kammaren, att man, för att få tillräckligt antal rekryter, måste öppna lederna för samhällets olycksbar. Denna invändning bemöttes redan i går fullständigt från statsrådsbänken, och jag vill derfor icke inlåta mig i något utförligare svaromål på den, men det synes mig som om den aflöning, man erbjuder, borde vara fullt tillräcklig för att erhålla folk i tillräcklig mängd. Man har väl starkt framhållit, att hela den fixerade årskontingenten af rekryter, 5,500 man, icke skulle kunna erhållas; men den anmärkingen har redan bemötts dermed, att rekrytantalet icke genast skall uppgå till denna styrka. Den kontingent, som till en början år 1884 skall utgå, är ju endast 2,700 man, under det att det antal, som nu årligen faktiskt rekryteras, stiger till öfver 3,000 man. Den angifna rekrytorkontingenten 2,700 behöfver sedermera endast tillökas årligen med 200 man, för att under leppet af de beräknade 15 åren så småningom skola komma upp till det rekrytanttal, som ansetts vara tillräckligt och som utan tvifvel vore svårt att nu på en gång år-

ligen sätta upp. Det är af en fullt kompetent person uppgifvet, att under den sista tiden har det årliga rekrytantalet stigit med 700 man på hvarje quinquennium, hvilket gör att, om ökningen skulle fortgå på samma sätt, skulle årskontingenten inom de 15 åren stiga till 6,000 man. Jag tviflar således icke på att rekryteringsbehovet för den nya stammen skall kunna fyllas, och någon fara synes mig det ingalunda vara, om några andra element skulle komma in bland våra stamsoldater än sådana, som uteslutande tillhöra den jordbrukande befolkningen.

*Ang. förändrad
organisation af
landförsvaret.*

(Forts.)

Då jag sålunda icke hyser någon fruktan för den nya truppens moraliska beskaffenhet, eller tviflar på att rekryteringen på ett tillfredsställande sätt skall kunna försiggå, framför allt då en särskild garantilag försäkrar oss derom, och då jag dessutom vill understödja Kongl. Maj:ts förslag rent och oförändradt, sådant det i allt väsentligt blifvit af Särskilda Utskottet framlagdt, anhåller jag få tillstyrka bifall till den nu föredragna punkten.

Grefve Sparre: Efter den värtaliga utgjutelse vi nyss hört och hvartill jag aldrig hört maken ens af generalstabens allra ifrigaste försvarare för det nu framlagda Kongl. förslaget, känner man sig verkligen så öfverväldigad, att man knappast vet huru man skall våga taga till ordet. Den ärade talaren på stockholmsbänken yttrade, att man här målat ut den indelta soldaten så förträffligt, att han troligen icke skulle kunna känna igen sig sjelf. Men jag ber att få göra en hemställan till honom, om den målning, han kort derefter gjorde af den nye värfvade stamsoldaten, hvilken, utrustad med intelligensens alla hjälpmedel samt ansträngd och oupphörligt sysselsatt med öfningar under 20 månader, slutligen skulle blifva en riktig fullkomlighetens engel, verkligen icke är, minst sagdt, lika öfverdrifven; jag åtminstone har aldrig kunnat föreställa mig att något dylikt praktexemplar till soldat kunde finnas här på jorden.

Den ärade talaren har förmodligen aldrig sett huru indelningsverket ter sig i verkligheten, och jag befarar därför att den kompletta okunnighet i afseende å detta indelningsverk, hvori han torde befinna sig, är lika stor som hans exaltation i fråga om den värfvade armén. Men blifva de nya värfvade stamsoldaterna sådana som han målat ut dem, så böra vi skynda oss att genast skaffa oss sådana. Jag hyser dock, det måste jag öppet bekänna, en viss farhåga för värfvad stam, och jag skall utan exaltation med några exempel från verkligheten försöka bevisa riktigheten af denna min sats.

Herrarne torde väl alla känna hvad som i dessa dagar tilldragit sig vid disciplinkompaniet å Karlsborgs fästning, hurusom soldaterna derstädes gjort ordentligt uppror, brutit sig ut ur häktet och öfvat det förskräckligaste oväsen på landsbygden der omkring. Och hvarifrån befolkas väl detta disciplinkompani? Jo, mine herrar, endast och allenast från den värfvade armén. Under de 24 år jag

*Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.*

(Forts.)

varit landshöfding öfver ett län, der jag haft att göra med tre regementen och två båtsmanskompanier, kan jag icke påminna mig att en enda soldat från dessa regementen skickats till Karlsborg, och jag tviflar på att herrarne skola få höra något annat från andra håll. Obestridligt är dessutom, att disciplinkompaniet blifvit inrättadt för den värfvade arméns behof, på det att man skall kunna derifrån ditsända de soldater, som äro alldeles ohjelpiga. Men, skall man säga, alla skickas icke till Karlsborg, och alltid skall det finnas »några rötägg i kullen». För att bemöta detta skall jag taga ett par exempel från andra håll.

Herrarne påminna sig säkert den artillerist-émeute, som här i fjor höstas egde rum och som var så våldsam, att befälet icke rådde på sitt manskap, utan polisen måste taga hand om artilleristerna och återföra dem hem till kasernen. Säkerligen minnas herrarne också, hurusom en pontonier för någon tid sedan midt på ljusa dagen på Vasabron öfverföll en fredlig vandrare och slog honom med bränvinsbutelj i huvudet, så att han ännu ligger kvar på lasarettet. I egenskap af landshöfding i ett län, som gränsar intill Göteborg, känner jag, ty värr, väl till förhållandet med artilleristerna derstädes. Minst en gång i månaden, om icke en gång i veckan, anlända till länsstyrelsen med fångskjuts f. d. artillerister från garnisonen i Göteborg, som tillhöra kommuner inom länet. Somliga af dem kan man skicka ifrån sig, andra dömas till allmänt arbete. Dessa, som komma från artilleriet i Göteborg eller från gardena här i Stockholm, äro de olycksaligaste människor man kan få att göra med; ty svårigheten ligger just deri, att man omöjligen kan få dem att arbeta. Jag har gjort de yttersta försök i den vägen, emedan jag ansett det vara hårdt att sända dem till de kommuner, der de äro hemma, men derifrån de under många år varit borta och för hvilka de numera endast skulle blifva till en börda. Jag har därför, som sagdt, sökt skaffa dem arbetsförtjenst och för sådant ändamål vändt mig till disponenten för en närliggande fabrik med begäran, att han skulle försöka använda en och annan af dessa f. d. artillerister och gardister. Men efter ett par, tre sådana försök förklarade han, att jag måste upphöra att vidare skicka på honom dylika subjekt; de äro alldeles omöjliga, dessa karlar, de vilja icke arbeta och de kunna icke heller arbeta; det enda jag kunnat använda dem till, sade han, har varit till att räta spik.

Den nästföregående ärade talaren har sagt, att dessa utmärkta nya stamsoldater, som gått igenom dessa skolor och der erhållit en så god utrustning af intelligens, de skola efter de tjugu månadernas förlopp lemna krigstjensten och återgå till arbetet. Ja, mine herrar, nog komma de lösa från regementet, men tro herrarne att det därför blir några arbetare af dem. Nej, ingalunda. Efter att de i två års tid gått och sysslat med detta ansträngande arbete, som den ärade talaren uttryckte sig — och det kan väl hända att marscher och dylikt stundom kunna vara tröttande, men med jordarbete är det

ej jemförligt — när de sedan komma ut på landet, tro väl herrarne då att de ge sig till arbetare, att de börja gräfva i jorden eller eljest utföra något tyngre arbete. Nej, det göra de sannerligen icke. Jag har i det afseendet en ganska stor erfarenhet. Jag har nemligen här strax utanför Stockholm, vid Liljeholmen, några egendomar, och under höbergningen och vid andra bråda tider har det händt, att man sökt få några gardister här ifrån Stockholm till hjälp vid arbetet. Men det har visat sig vara omöjligt att använda dem; de hafva endast ställt till spektakel, och man har måst afstå från att söka hjälp på det hållet, då de icke kunnat arbeta, icke velat arbeta. Och nu tror man, att dessa ynglingar på 18—20 år, som under två års tid varit afvända från allt arbete, skola, när de komma ut ur kasernen, återvända till plogen och spaden. Det är ett komplett misstag. När de komma ut från dessa s. k. skolor, mine herrar, då äro de herrar och kunna, såsom en general af mina bekanta yttrade här om dagen, på sin höjd användas till poliskonstaplar i Stockholm eller andra dylika befattningar, der det hufvudsakligen gäller att gå och promenera dagen i ända, men icke att arbeta; och den intelligens, som Herr Key ville utrusta dem med, och den fysiska utbildning de få, den gör dem sannerligen icke till arbetare. Herr Krigsministern fälde i går ett yttrande, som gick i samma riktning som Herr Keys; han sade nemligen, att dessa kaserner skola blifva folkhögskolor. Ja, kaserner der 3—400 unga pojkar komma tillsammans, med all den odygd, som kasernlifvet medför, och der de på fristunderna kunna roa sig med allt möjligt spektakel, det blir i sanning charmanta folkhögskolor; vårt land vore sannerligen att gratulera till förmånen af så förträffliga anstalter. Med de profbitar vi redan hafva från artilleriet i Göteborg, från gardena här i Stockholm, från pontoniererna, från disciplin kompaniet, så tycker jag att vi kunna hafva temligen klart för oss, hvilka förträffliga arbetare de skola blifva. För öfrigt fruktar jag, att det icke kommer att blifva de mera bemedlade, de bäst utrustade elementen af befolkningen eller öfver hufvud de som hafva några andra resurser, som komma att besöka dessa s. k. folkhögskolor. I allmänhet är man nemligen icke hos oss rätt road af att lyda trumman, och huru förträffliga dessa skolor än månne blifva, är dock trumman något som icke verkar tilldragande. Jag befarar därför, som sagdt, att det icke blir de bäst utrustade som komma att gå in i denna värfvade stam. Eller tro kanske herrarne det? I så fall hade man icke behöft höja den årliga legan till 120 kronor i stället för 40 kronor, hvartill den af Kongl. Maj:t var föreslagen.

Jag yttrade mig redan i går i frågan och kan således icke nu behöfva tillägga mycket. Att jag nu begärde ordet, det var egentligen i anledning af hvad Herr Krigsministern i går yttrade. Jag har äran af att sedan 20 år tillbaka vara bekant med honom; och jag hoppas därför att han icke tager det illa, om jag erinrar honom om det missöde, som vid Leipzig vederfors verldens störste stra-

*Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.*

(Forts.)

Ang. förändrad teg, Napoleon I. Det bör icke vara stötande att jemföras med organisation af denne. Det hände nemligen Napoleon på detta slagfält att han öf-

landt försvar. vergafs af sina bundsförvandter, den sachsiska corpsen, hvilka gjorde (Forts.) helt höger om och lade an på honom och hans soldater. Jag befarar att det nu går Herr Krigsministern på samma sätt. De som äro hans bundsförvandter i dag och med hvilka han utan tvifvel slår oss, sina motståndare, nu, voro hans motståndare i går och blifva sannolikt äfven hans motståndare i morgon. Då han i går vann sin första parlamentariska batalj, vann han den *med* oss, sina motståndare, *mot* sina nuvarande bundsförvandter; ty det var desse som då kämpade emot honom. Han är således så till vida mindre strateg än Napoleon, att, när sachsarne vände denne ryggen, det var förräderi. Men Herr Krigsministerns bundsförvandter hafva icke gjort sig skyldige dertill, ty de visade honom tänderna redan i går och komma att göra det äfven i morgon. Jag vill försäkra honom, att de som under hela hans bana, hvilken jag hoppas må blifva mycket lång, komma att blifva hans bundsförvandter, äro de, hvilka nu äro hans motståndare, och att de, med hvilka han kommer att slåss, äro de som voro hans bundsförvandter i går. Detta kommer sig deraf, att i dag slåss vi om indelningsverket, som de vilja bli af med. I går var det deras mening, att hela verket skulle blifva satt på lösa boliner.

Jag skulle härefter vilja tillåta mig att i finansielt hänseende göra en liten anmärkning emot Herr Krigsministern. Här anser jag mig vara litet mera hemmastadd, ty, om jag också icke är finansier, förstår jag mig ändå något på att beräkna debet och kredit. Nå väl! Om jag ämnar inlåta mig på ett företag, ser jag först efter huru stor min kreditsumma är, hvilka tillgångar jag har. Räcka de till, då påbörjar jag företaget. Men Herr Krigsministern, huru gör han? Han börjar med att stryka öfver sin kreditsumma, han skänker bort 10,000,000 — den enda tillgång, öfver hvilken han obestridligen disponerar. Ser jag efter huru stor hans debetsumma är, finner jag att den uppgår till omkring 30,000,000. För att således få dessa 30,000,000, skänker han bort 10,000,000. Det är en högst märkvärdig finansoperation. En krigsminister förut har skänkt bort officersboställena för att få en löneroglering till stånd, nu skänker man bort det återstående, som är den »ordinarie statsinkomsten», såsom det heter i grundlagen. Dessa 10,000,000 strykas ut, och sedan man sålunda gjort table rase och icke en styfver finnes kvar, då ser man sig om huru man skall kunna få 30,000,000. Den som har någon erfarenhet af huru det tillgår i våra parlamentariska församlingar och vet huru en krigsminister får slåss för hvarje styfver han behöfver, han kan icke annat än beundra det cesariska mod, hvarmed vår krigsminister börjat sin bana, då han stryker bort 10,000,000, när han behöfver 30,000,000. Det är briljant, men om det är klokt, det vet jag ej. Icke tror jag åtminstone att vi bönder, som se sakerna i smått, skulle göra på samma sätt. Men

det kan möjligen hända att, när man ser sakerna i stor skala, 10,000,000 mer eller mindre ingenting betyda.

Man skall nu till äfventyrs invända mot mig hvad som en talare på kronobergsbänken i går yttrade, att vi, som opponera oss emot grundskatternas afskrifning, sjelfva icke hafva någon skattskyldig jord. Jag tog mig friheten att i går vederlägga den invändningen. Jag vågar tro att jag eger 10 till 20 gånger så mycket skattskyldig jord som de flesta rust- och roteringsskyldige af herrarne här i Kammaren. Det är visserligen till en del frälsejord, till en del skatte och rusthåll, men herrarne veta huru inom Upland förhållandena ställa sig med så beskaffad jord: den är roterad och betalar tionde till kronan. Jag har sagt huru mycket jag nästa år skulle förtjena genom grundskatternas och indelningsverkets upphäfvande, eller fyra à fem hundra kronor att börja med, och några år härefter ånyo fyra à fem hundra kronor, och således, om jag får lefva trettio-sju år till, fyra à fem tusen kronor. Jag tror således, att jag visat att jag kan bedöma den fördel, som jordegaren har af att blifva qvitt indelningsverket och grundskatterna; men jag behöfver icke förtiga, att jag anser det orättvist att riksdagsmännen sjelfve här tillägna sig sådana fördelar, emot att exercistiden för beväringen ökas. För min del skulle jag afhålla mig från att deltaga i en votering angående denna sak och jag skulle göra detta af det skäl, att det gäller min egen personliga fördel. Jag eger också nitton à tjugu mantal säteriegendom. Om herrarne skulle vilja ålägga säterierna rotering, så skall jag vara den förste att erkänna rättvisan af en sådan åtgärd, ty den privilegierade jorden är en orättvisa. Jag påstår, att Riksdagen är fullt berättigad att lägga skatt på den privilegierade jorden; ty fastän densamma hittills fått åtnjuta vissa friheter, så är det icke därför sagdt, att detta förhållande skall eller bör för evärdeliga tider fortfara. Vilja herrarne således lägga skatt på mina aderton mantal säteri, så vill jag icke motsätta mig detta; men att jag skulle få befrielse från någon å min jord redan befintlig skatt, utan att tillika erhålla någon deremot svarande skatt på den andra jorden, anser jag vara origtigt. Herr Krigsministern yttrade tillika i går — och han begagnade dervid den der förträffliga termen — att den indelta armén icke kan »svälla ut». Jag begriper icke hans mening dermed, så framt icke han dermed afsåg, att det skulle finnas en stam, till hvilken beväringen kunde ansluta sig och som kunde vara en föresyn för denna beväring och stärka densamma i militäriskt hänseende, då nemligen krigsbildningen för beväringen är otillräcklig. Men jag förmår ej inse hvarför den indelta stammen icke härtill skulle vara lika lämplig som den värfvade. Tvärtom, den är bättre, ty den är disciplinerad och bofast. Jag kan vidare omöjligen finna hvad tillökningen i beväringsexercisen har med grundskatternas och indelningsverkets afskrifning att göra, ty det måtte väl icke vara endast rotehållarnes söner som skola exercera, utan lärere väl detta gälla ynglingar af alla samhällsklasser. Skall man då

*Ang. förändrad
organisation af
landt-försvaret.*

(Forts.)

Ang. förändrad organisation af landtförsvaret. betala oss bönder, ty jag kallar mig äfven med detta namn, efter-
 som jag är egare af tjugu mantal jord, — skall, säger jag, man
 betala oss därför, att andra klassers söner skola exercera några
 dagar mera än hittills? Är detta rimligt?
 (Forts.)

Jag vågar nästan tro, att sjelfva idén med stammen har kommit just ifrån den indelta armén, därför att den är så förträfflig; då deremot jag anser att den stam, som man vill sätta i stället, skall blifva mycket dålig. Man har der påstått, att den indelta soldaten icke duger till något, att det fattas honom intelligens och att hans öfriga sysselsättningar skulle göra honom mindre lämplig för krigareyrket. Jag har hört så mycket talas om intelligens, att jag nästan blifvit trött vid det ordet; jag har sett och varit i beröring med folk af alla samhällsklasser, men jag har bland dem icke funnit den »s. k. intelligensen» vara en smula pålitligare än de andra. Är den indelta soldaten moralisk, är han duglig, disciplinerad och lydig — och det är han i allmänhet —, så är det den bästa stam för en armé som man kan önska sig. En framstående officer har yttrat att den nuvarande organisationen bibringade soldaten den tillgifvenhet och det förtroende till befälet, den känsla af pligt samt den kärlek till sitt yrke och till sitt regemente och fana, hvarförutan han icke kunde uppfylla sina pligter som stamsoldat. Tro herrarne väl att dessa löshästar, som under tjugu månader varit inne i dessa s. k. folkhögskolor, skulle, sedan de släppts ut på fältet, blifva en stam, som har den känsla af pligt, »den kärlek till regementet, och fanan» som göra, att de villigt uppfylla sina åligganden? Kunna herrarne verkligen tro detta? Jag var härom dagen på ett af dessa föredrag, genom hvilket man sökte förbereda oss till denna dags sammanträde. Jag hörde då t. f. chefen för generalstaben säga, att s. k. »yrkessoldater» icke voro bra. Men det vore märkvärdigt om i en tid, då man af en hvar menniska, till hvilket yrke hon än må bekänna sig, fordrar den högsta grad af skicklighet, då man af jordbrukaren, af fabrikanten, med ett ord af hvem som helst pretenderar, att han skall utbilda sig till den högsta grad af yrkesskicklighet, emedan han annars icke kan uppdrivas till den färdighet som numera erfordras, det vore märkvärdigt, säger jag, om man i en sådan tid kan med fog påstå, att det är skadligt för försvaret att gifva soldaten, som ju har kriget till sitt yrke, en fortsatt utbildning. I motsats härtill vill jag säga, att jag icke tror att en ung man, som i tjugu månader eller så gått i »folkhögskolan», derefter under kortare tider öfvats i tre år, men sedan släppes ut och från sitt 22:dra till sitt 30:de år, således i åtta år, icke haft ens någon tanke på krigsbildning, kan blifva lämplig såsom stamsoldat, när han åter inkallas till tjenstgöring. Vi veta att exercisreglementet tidt och ofta förändras. Om en sådan förändring under mellantiden skett, och förbättringar lära lika litet vid detta yrke uteblifva, huru reder han sig då såsom stamsoldat, såsom föresyn för de öfriga, och huru får jag reda på honom? Stam-

men skall enligt förslaget bestå af tjugufem tusen man, men hvar äro de? De tio tusen man, som ligga i kaserner, har jag reda på och möjligtvis äfven dem, som skola öfvas under tre år, men hvar tager jag för öfrigt fatt på denna armé af löst folk. Det händer nu ibland, att jag i läuskungörelserna får lysa efter soldater, som rest till Amerika. Men huru många af dessa löshästar tro herrarne icke komma att fara dit? Skola vi sedan reqvirera dem derifrån? Det blir kinkigt.

*Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.*

(Forts.)

Man har vidare sagt, att det är ingen fara med dessa värfvade soldater; de äro lika bra som de indelta, och såsom bevis härfpå har man framhållit Vermlands fältjägarecorps. Jag tillhör ett län, inom hvilket en del af denna trupp håller till, nemligen Dalsland. Och om jag också erkänner att den för närvarande består af beskedligt och bra folk, så tror jag dock att mina grannar här i Kammaren icke skola vederlägga mitt påstående, att närvaron af denna trupp för några år sedan ansågs såsom det största syndastraff som fans, och att man då var så rädd för en jägare som för sjelfva den onde. Det samma sades också i går i Första Kammaren af en person, som tjenat vid den corpsen. Nu är det emellertid bättre.

Man har vidare sagt, att det betyder ingenting, om soldaten får torp eller icke. Jo, mine herrar, det stilla, lugna lifvet på landet, det husliga familjelifvet vid den egna härden gör människan moraliskt pålitlig och god. Nu säger man: de kunna sjelfva skaffa sig ett hem på landet; och Herr Krigsministern nämnde i detta hänseende, att han varit chef för ett regemente i Norrland, nemligen Jemtlands fältjägare, hvars soldater icke hade torp. Jag anser mig med anledning deraf böra eriura derom, att enligt kontrakten äro rotehållarne förbundne att skaffa soldaten torp, om han fordrar det. Men i Jemtland, der tillgången på ouppodlad mark är mycket stor, finner soldaten större uträkning vid att taga lön och sjelf skaffa sig en stuga och mark, som han uppodlar med fäst afseende på sitt afskedstagande. I mer odlade provinser, såsom i Vestergötland eller Östergötland, finnes deremot icke tillgång till ouppodlad jord för soldatens behof. En talare på stockholmsbänken sade nyss, att den värfvade soldaten, enligt det nya systemet, kan sjelf skaffa sig en stuga, men det kan icke den indelta. Jag ber om förlåtelse: han kan det och gör det äfven mycket ofta. Herrarne tala om dessa 7,000—8,000 man indelta soldater, som icke hafva torp. Det finnes visserligen ett par indelta regementen, der så är förhållandet. Vid de öfriga regementena, der soldaten får torp af roten, händer också att han under tjenstetiden, med fäst afseende på sin förestående afgång, skaffar sig ett *eget* hem; men vid antagandet mottager han vanligen torpet, och just derigenom underlättas rekryteringen. En talare påstod i går att soldaterna sjelfva säga: »vi vilja icke hafva torp, emedan vi, såsom varande handtverkare, vilja bo vid allmänna landsvägen och torpen i allmänhet äro aflägsat belägna.» Det kan väl hända; men de hafva dock utvägen att få torp, om de så vilja.

Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.

(Forts.)

Jag, som sett rekryteringen med flere indelta regementen i 24 år, vet, att hvarför de taga värfning, det är just för torpens skull. En ung man, som vill gifva sig, vet att han på detta sätt får tak öfver hufvudet. Roten hjälper honom med kofoder och sår vanligen upp torpet första året; vanligen får karlen ingen annan lega, utom 5 kronor till insättning i sparbank. Men huru det skall tillgå med rekryteringen, när vi icke hafva detta att tillbjuda, vet jag icke. Jag har hört sägas, att det går för sig i Skåne att rekrytera utan torp, men förhållandena der äro mycket olika med det öfriga landets. Der finnas först och fränst stora egendomar, som behöfva folk, men dertill kommer samma förhållande som i Jemtland, att i allmänhet enligt kontraktet rothållaren är pliktig att anskaffa en stuga; men han arrangerar saken på annat sätt, i det han tar soldaten till dräng eller lofvar honom att framdeles åt honom bygga en stuga. Detta sker till följd af enskildt aftal mellan rothållaren och soldaten, men när värfningen skall ske på kommunens bekostnad, tror jag icke att sådana aftal kunna göras, och då blir värfningen svårare.

Herr Krigsministern tillade derjemte såsom fråga: hvilken rothållare kör väl bort en torpare, som tjenat i 20 år? Jag vill då tillkännagifva, att i Elfsborgs län har åtminstone rothållaren icke någon förbindelse att förse soldaten med torp längre än han tjenar, och soldatens ställning är i allmänhet så god, att det icke erfordras. Om, såsom jag i dessa dagar erfarit, det vid andra regementen eger rum, att enligt kontraktet rothållaren skall skaffa soldaten husrum, då han tager afsked, så är det något för indelningsverket fullkomligt främmande, och jag skulle vilja tillstyrka Herr Krigsministern att i ett cirkulär till regementscheferna uppmana dem att upphöra med sådana saker, hvarigenom indelningsverket göres odrägligt för rust- och rothållarne. Jag vet mycket väl, att sedan lång tid tillbaka har det varit praxis, att officerare af en viss förkärlek för soldaten uppsätta dylika för rothållaren hårda villkor, men detta är origtigt och knektekontrakten gifva dertill icke den ringaste anledning. Jag får också säga, att de regementschefer, med hvilka jag derom haft samtal, hafva tagit bort alla sådana villkor, hvartill ju ej någon anledning finnes i knektekontrakten. Deremot händer det ofta, att en klok och förtänksam soldat, under tiden, då han sitter i sitt torp, skaffar sig på förhand en egen stuga, och han kan göra detta därför, att hans tillgångar medgifva honom att småningom bereda sig en sådan.

Herr Krigsministern sade vidare, att det går icke så lätt att jemka indelningsverket samt anförde såsom bevis därför, att 1833 gjorde man en reglering af boställena, som misslyckades. Ja, vi hafva gjort många dumheter; men om vi, därför att vi en eller annan gång misslyckats, skulle lägga armarne i kors och göra ingenting, så vore det högst olyckligt. Att indelningsverket kan förbättras, det har General Abelin i sin reservation till fullo utredt.

Krigsministern erinrade, att för en krigshärs mobilisering fordras, att den indelas i vissa corpser, med särskild träng, artilleri, kavalleri etc. General Abelin har i reservationen uppgjort förslag till en sådan indelning af landet i likhet med hvad Kongl. Maj:ts förslag innehåller, men med indelningsverkets bibehållande. Det fordras härför endast aldrig så litet god vilja; men om man icke det har, så blir allt omöjligt. Har man åter god vilja och vill använda den grund, som ligger i indelningsverket, så vill jag se den som kan förneka, att detta kan blifva en förträfflig stam för vår armé.

Jag vill till slut upprepa hvad jag sade i går, att mångfaldiga gånger, då jag sett dessa indelta soldater vid münstringsbordet, har jag tänkt: så der sågo de 8,000 man ut, med hvilka Karl XII slog ryssarne vid Narva, med hvilka han gick till Klissow, med hvilka han intog Warschau och i 8 år segrade i Polen; så sågo ock de ut, med hvilka Karl XI slog danskarne vid Lund och Landskrona. Men, sade Herr Krigsministern, indelta armén är endast en reservarmé. Ja, var det en reservarmé med hvilken Karl XII vann sina segrar och Karl XI vid Lund slog danskarne, då vill jag att vi bevara en sådan reservarmé, ty det är en armé som gjort Sverige heder och kanske mera heder än den förträffliga stamtrupp, man nu vill konstruera, kommer att skänka oss. Jag yrkar afslag.

Herr Asker: Herr Talman! På ett egendomligt sätt hafva försvars- och skattefrågorna blifvit med hvarandra förknippade. Dervid har inträffat att så många hvarandra motsägende meningar låtit sig förnimma, att det vill förefalla tvifvelaktigt, om tiden ännu är inne för dessa frågars ändamålsenliga lösning.

Om det ena eller andra af de alternativa förslagen emellertid af Riksdagen godkändes i det skick de nu äro till pröfning och afgörande öfverlemnade, skulle ett sådant förfaringsätt, enligt min uppfattning och öfvertygelse, leda till betänkliga rubbningar i statsekonomiskt och politiskt hänseende, dels genom statsverkets minskade inkomst af millioner och dels genom ökade skattebördors allt för ojemna fördelning.

Under sådana förhållanden vågar jag icke heller med min röst deltaga i ansvaret för följderna af ett bifall till hvad i dessa hänseenden blifvit framställt.

Jag yrkar därför afslag så väl å de särskilda förslagen som å de i sammanhang dermed varande lagbud och bestämmelser.

Herrar *Hasselqvist, Otterborg, Melin* och *Wengberg* instämde med Herr Asker.

Herr Dickson: Då jag i går under debatten instämde med Herr Abraham Rundbäck i hans yrkande om afslag, så var det min mening att icke vidare yttra mig i denna fråga, men då jag har ett särskildt motiv förutom de då anförda att yrka afslag, önskar

Ang. förändrad jag att vid dess framställande äfven få upptaga till bemötande ett organisation af af en högt ansedd talare på skånebänken, Herr Ola Andersson, i landtförsvaret. går fäldt yttrande och därför ber jag få besvära Kammaren med (Forts.) några ord.

Hufvudmotivet för mitt yrkande om afslag är det, att hela detta förslag, hela denna tillställning är, såsom allmänt är känt, grundad på den — jag säger det med berådt mod — eländiga kompromissen af år 1873 och till denna kompromiss har jag visst icke medverkat. Då den föredrogs i Kammaren, bekämpade jag den så mycket jag kunde. Jag framstälde och framhöll varningar mot den föreställningen man då hade att genom en sammankoppling af frågorna, de lättare skulle kunna lösas. Jag förutsade då att denna förhoppning skulle befinnas alldeles ogrundad och att sammankopplingen, i stället för att befordra frågornas lösning tvärtom skulle omöjliggöra eller i betydlig mån fördröja densamma. Rigtigheten af denna min förutsägelse har till fullo bekräftats af den senare tidens erfarenhet; ty ännu i dag, tio år efter kompromissens ingående, stå vi precis på samma punkt som då, vi hafva icke tagit ett enda fjät framåt hvarken att lösa härordningsfrågan eller att jemka de ojemna skatteförhållandena. Det är kompromissen som är orsaken till allt detta. Jag motsatte mig denna kompromiss hufvudsakligen af det skäl, att jag ansåg det såsom en hel nation nedsättande och representationen högst ovärdigt att köpslå i en af landets viktigaste och heligaste angelägenheter, nemligen ordnandet af dess försvarsväsende. Jag fann det för mig ytterst motbjudande att, för vinnande af detta ändamål, en del af landets invånare eller de, som inom Riksdagen hade att besluta i denna sak, skulle, för medgifvandet af att landets öfriga medborgare skulle ikläda sig ökade bördor, betinga sig fördelar; jag fann, säger jag, detta köpslagande ytterst motbjudande. Ja, jag har aldrig betraktat kompromissen annat än som ett »pactum turpe», och till genomförande af ett sådant pactum turpe vill jag aldrig lemna min medverkan. Jag är fullkomligt öfvertygad om, att många af de personer, hvilka år 1873 bidrogo till denna kompromiss, gjorde det af ren och upprigtig fosterlandskärlek, emedan de önskade ett godt försvar för landet; men jag tror också att många af dem nu bittert inse att de begått ett felsteg. Ty jag frågar dem: är det härordningsförslag, som nu är framlagdt, hvad de väntat sig? Svarar resultatet mot deras förväntningar? Nej, det gör det icke. Då nu likväl denna fråga genom Riksdagens beslut bragts på den punkt, att den olyckligtvis skall betraktas och behandlas såsom en köpeaffär, tillkommer det mig såsom representant att öfverväga, huruvida den erbjudna varan verkligen kan anses motsvara det oskäligen höga pris man därför fordrar. Vid denna pröfning måste jag svara ett obetingadt nej; den svarar icke mot köpesumman. Om nu detta gäller för det Kongl. af Utskottet tillstyrkta förslaget, så måste det i ännu högre grad gälla för reservanternas från denna Kammare, hvilkas åsigt — jag antager det — kommer att blifva denna Kammares beslut.

Dessa reservanternas framställning kan jag icke karakterisera annat än såsom ett eländigt lappverk, så vida icke desse herrar tagit saken såsom en ren affär och såsom äkta skälknallar — jag ber de ärade representanterna på elfsborgsbänken om ursäkt för att jag använder detta ord — velat hafva en ansenlig prutmån att kunna erbjuda vid en blifvande uppgörelse. I detta hänseende torde de likväl hafva misstagit sig, ty efter den framställning, som Hans Excellens Herr Statsministern i går gjorde i Första Kammaren å regeringens vägnar, en framställning, som för hvar och en, hvilken i likhet med mig önskar se en karaktersfast regering, måste vara ofantligt glädjande, är det, för så vidt jag förstår tolka svenska, för mig alldeles tydligt att Hans Maj:ts regering icke är sinnad att vika en enda tum från sitt förslag, utan vill stå eller falla med detsamma. Deraf torde reservanterna kunna se att deras åsigt icke har någon utsigt att vinna framgång, och om således detta förslag nu slopas, faller skulden härför uteslutande på dem, som spänt bågen för sina fordringar allt för högt. Och, mine herrar, hvad är det man erbjuder oss? Jo, en stam. Jag tror nog att denna stam kan vara bra i vissa hänseenden, men jag hyser dock i åtskilliga fall ganska stora betänkligheter mot densamma. Jag anser, och det har ju också medgifvits, att det skall komma att medföra ganska stora svårigheter, ja, att det till och med skall visa sig omöjligt att upprätthålla densamma, att anskaffa den erforderliga årliga rekrytkontingenten. Detta kommer att medföra kostnader, som man ännu icke fullkomligt kan förutse eller öfverväga. Hvad hafva vi i sådant fall att göra? Man har uttalat och förespeglat att detta förslag skulle vara en omväg, på hvilken man kunde komma till den allmänna värnpligtens breda bas. Jag antager att de, som tro det, kunna hafva ganska giltiga skäl för sin förmodan, men nog måste man erkänna att en sådan omväg är grufligt pinsam, grufligt svår och grufligt kostsam. Skola vi på det sättet vinna målet, då måste landet undergå en verklig hästkur. Denna stam kan icke anses vara fullt pålitlig. Jag tror, att den icke fullkomligt kan uppfylla det ändamål, som jag anser vara det hufvudsakligaste, nemligen att utgöra ett stöd för en öofvad beväring. Mine Herrar! Jag betviflar icke att den stam, som på detta sätt kommer att anskaffas, kan visa sig ganska energisk och tapper, så länge den har framgång med sig, att den tappert skall rusa mot fienden och tappert slåss, så länge den har lyckan med sig, men det är under motgången som uthålligheten hos krigshären prövas och det är då, när olyckorna inträffa, som jag har ett stort mistroende till denna stam. Jag tror icke, att den kan bära ett krigs alla vedermödor under motgångens dagar; jag hyser ganska stor fruktan för att denna stam då kommer att likna det under kriget mellan Frankrike och Tyskland upprättade franska mobilgardet, som visserligen i början var ganska tappert, men, som då motgångarne kommo, snart nog blef alldeles demoraliseradt. Jag tror således icke att denna stam af så

*Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.*

(Forts.)

*Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.*

(Forts.)

ungt manskap skall kunna vara ett stöd för en öfverd beväring. I detta fall har jag vida större tillit till vår gamla, bepröfvade indelta stam, som under två sekler i med- och motgång visat en bepröfvad ståndaktighet och aldrig svikit sin pligt. Detta är för mig grunder, som göra att jag för min del icke kan annat än yrka afslag på Utskottets förslag i denna punkt.

Mine Herrar! Jag ber nu att till bemötande få upptaga ett yttrande, som af Herr Ola Andersson fäldes under diskussionen i går förmiddags. Jag kommer visserligen icke ihåg verba formalia, men jag tror dock att jag fattat hufvudsyftet i hans yttrande. Han ville, som det syntes mig, kasta skulden för det olyckliga tillstånd, hvori vi befinna oss med afseende på skatteförenkling och härordning, på de personer, hvilka motsätta sig grundskatternas afskrifning, och klandrade deras okloka beteende att motsätta sig svenska folkets rättvisa fordringar på urgamla orättvisa skatteformers afskaffande samt lade på deras skuldror skulden för den förlust, som derigenom skulle drabba svenska folket. Jag tror att detta var. om icke sjelfva orden, dock hufvudsyftet i hvad han sade. Denna hans framställning måste jag till alla delar bestrida. Om den ärade talaren med svenska folket menade de med grundskatter behäftade hemmansegarne, så medger jag, att han har rätt, men för mig äro icke svenska folket och svenska hemmansegare synonyma termer, alldeles icke. Jag medger, att om grundskatterna icke afskaffas, lida hemmansegarne en förlust, ty de blifva i saknad af en väntad förtjenst; men hvad svenska folket beträffar, så tror jag att det skulle lida en ganska stor förlust, om grundskatterna utan vederlag blefve afskaffade. Ty till att ersätta den förlust, som derigenom skulle uppkomma för statsverket, finge nog andra skatteformer anlitas, och det blefve sannolikt, åtminstone till stor del, ökade konsumtionsskatter, hvilka i främsta rummet skulle drabba just de mindre bemedlade och arbetsklasserna, så att de just icke deri skulle finna sin fördel. Och jag börjar tro, att svenska folket nu börjar få ögonen öppna något litet och finna, att landtmannapartiet icke, såsom det så gerna inom denna Kammare velat påskina, är egentliga representanten för svenska folket, utan att det är en betydlig skilnad mellan svenska folket och landtmannapartiet. Senare tidens erfarenhet tyckes derjemte bestyrka, att landtmannapartiet icke känner sig så fasligt fast i allmänna opinionen som det förut velat påskina. Den ärade talaren på skånebänken sade, att grundskatterna vore en gammal orättvisa, som skulle upphävas. Om den ärade talaren dervid ställt sig på den juridiska ståndpunkten, så bestrider jag på det bestämdaste, att något enda juridiskt bindande skäl kan finnas för afskaffandet af grundskatterna. Deremot kan möjligen anföras billighetsskäl för en reform af dem. Hvad jordeboksräntan och kronotionden beträffar, äro de så gamla, på jorden hvilande skatter, att, om man icke kan bevisa att de på olagligt sätt tillkommit, kan man väl icke gerna påstå att de

ur rättslig eller ens ur billighetssynpunkt böra afskaffas. Det finnes dock en form af grundräntan, för hvars afskaffande billighetsskäl kunna anföras. Det finnes nemligen under mantalsräntan vissa skattetitlar, som vid tillfällen af svårigheter för riket blifvit åtagna såsom bevillningar en viss tid och för ett visst ändamål, ehuru de sedermera blifvit fastlästa och införda i jordeboken. För dessas afskaffande skulle verkligen billighetsskäl kunna anföras. För min del skulle jag således icke hafva något emot en eftergift i detta hänseende. Men hvad jordeboksräntan och kronotionden beträffar, finnes icke något det ringaste skäl att begära att dessa skatteformer skulle till men för landets öfriga invånare efterskänkas utan vederlag. Dertill kommer en tredje skatteform, för hvars afskaffande hvarken juridiska skäl eller billighetsskäl kunna anföras, nemligen de ungefär 20,000 kronoheimman, som från krono blifvit sålda till skatte. Det är ju en rent juridisk afhandling, fotad på en privaträttslig grund; icke kan köparen der mot säljaren hafva något enda skäl att påyrka att köpevilkoren skola till hans förmån blifva undanröjda. Det skulle dock möjligtvis kunna finnas *ett* skäl för afskaffandet af grundskatterna; det vill säga det skulle kunna vara ett politiskt skäl som kunde föranleda dertill, och ett sådant politiskt skäl har äfven af Herr Finansministern vid motiveringen rörande grundskatternas afskrifning blifvit till statsrådsprotokollet anfördt. Han säger der, att det är troligt att det skulle vara en klok åtgärd, att genom undanröjandet af ett ständigt framträdande tvistefrö inom representationen der kunna komma till ståndpunkten af en enig samverkan till fosterlandets framgång. Det är ett mycket vackert skäl, men det är, jag föreställer mig det, ett fullkomligt illusoriskt skäl. Ty, mine herrar, man skulle då borttaga ett fullkomligt oberättigadt missnöje och i detta oberättigade missnöjes ställe sätta ett fullkomligt berättigadt; och ett berättigadt missnöje låter icke förqväfva sig. Man vunne på detta sätt visserligen ingen fred. Ty, mine herrar, för att en fred skulle blifva bestående är det framför allt nödvändigt att den är baserad på fullt rättvisa grunder. Är den icke detta, kunna vi vara fullt öfvertygade om att den part, som vid fredsslutet dragit det kortaste strået, äfven skall söka att vid första lägliga tillfälle återvinna hvad som vid fredsslutet förlorats. Det är också märkvärdigt att se, huru åsigterna rörande en och samma sak inom ganska få år helt och hållet förändras. För 15 till 16 år sedan hördes aldrig ett enda ord om grundskatternas afskrifning. Man önskade väl äfven då en utjemning af skatteförhållandena, men då talades endast om aflösning af grundskatterna på rättvisa och billiga grunder. Den tiden ansågs en aflösning vara ett rättvist sätt att utjemna dessa skatteförhållanden; nu åter är aflösning, som vi här så ofta hört, en öfvervunnen ståndpunkt. Nu heter det allenast: afskrifning af grundskatterna utan vederlag för desamma. Men var aflösning en rättvis åtgärd år 1868, så är aflösning också rättvis år

*Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.*
(Forts.)

Ang.förändrad organisation af landförsvaret. 1883, ty rättvisan, mine herrar, är en evinnerligt bestående grund-sats; den låter icke och den får icke låta tumma sig af opinionens vexlande vindkast.

(Forts.)

Det skulle vid detta tillfälle kunna vara mycket mera att tillägga i fråga om grundskatterna, men dertill torde nu icke vara rätta stunden, och jag får nog tillfälle att återkomma till den saken vid föredragning af Särskilda Utskottets Betänkande N:o 3. Jag har likväl redan nu velat anföra dessa skäl för att vederlägga Herr Ola Anderssons skefva uppfattning af grundskatterna och hans orättvisa beskyllningar emot dem, som motsätta sig deras afskrifning.

Häruti förenade sig Herr *G. Th. Ljunggren*.

Herr Gumælius: Herr Talman! Jag skulle kunna instämma med den föregående talaren i åtskilligt af hans yttrande, men icke i allt. Särskildt hvad angår den del deraf som handlade om kompromissen är jag af samma åsigt som han; och jag är glad att, när nu detta missfoster hunnit derhän, att det skall visa sig ute i världen, kunna fränsäga mig att hafva stått fadder åt detsamma, ty jag yttrade mig redan vid dess tillkomst deremot. Till hvad samme talare anförde om denna kompromiss ber jag dock få tillägga, att jag äfven ur praktisk synpunkt anser kompromissen olämplig. Det lär nemligen icke vara rätta sättet att lösa invecklade frågor att sammansno flera sådana med hvarandra. Det är vida bättre att söka dela sönder frågor som äro stora och svåra än att ännu mera inveckla dem genom att göra dem sins emellan solidariska, och min på någon erfarenhet från min riksdagstid grundade öfvertygelse är den, att om kompromissen icke funnits, skulle, med den styrka, hvarmed en mer eller mindre genomgående skattejemkning påyrkats och med det nu nästan allmänna erkännandet af en sådan reforms nödvändighet, vi utan tvifvel hafva hunnit fram några steg på den väg, som man icke, enligt min uppfattning oklokt nog, rödjer genom kompromissen. Nu har detta missförhållande emellertid åstadkommit, att vi här i många år arbetat med, så att säga, på stället marsch, och detta har naturligtvis utom andra olägenheter medfört ett gagnlöst slöseri af krafter och tid. Men jemte det jag sålunda nödgas ogilla den förutsättning, hvarpå det föreliggande förslaget i detta afseende är bygd, förefinnes också en annan förutsättning för detsamma, hvilken jag icke heller kan gilla. Vid 1878 års riksdag, vid hvilken jag var hindrad att närvara och på hvars beslut jag sålunda icke kunde inverka, afläts rörande härordningen m. m. en skrifvelse till Kongl. Maj:t, och om äfven Riksdagen, såsom mig synes, i denna skrifvelse hade förbigått ett och annat, som der borde hafva återfunnits, kunde Riksdagen hafva haft skäl antaga, att Kongl. Maj:t, särskildt unionskonungen, skulle komplettera sådant vid tillsättningen af de parlamentariska komitéerna. Men detta

skedde ej. Komitéerna blefvo tillsatta, undfingo sin instruktion samt afgåfvo omsider sina betänkan. Men öfverallt saknade man, än till största delen och än fullständigt, hvad som bort vara något af det främsta vid uppgörande af förslag till en omfattande och i grunden ny härordning, nemligen hänsynen till Sveriges ställning såsom unionsland, hänsynen till brödralandets försvar och till dess försvarsbidrag. Detta hade man ettdera oafsigtligt förbiset eller icke velat taga i betraktande. Och likväl är detta något som enligt min uppfattning bort vara en hufvudsaklig utgångspunkt, utan hvars behöriga uppmärksammande ett svenskt härordningsförslag icke kan blifva hvad det bör vara.

På samma gång man sålunda undviker att hålla ihop hvad som i min tanke borde hållas tillsammans, har man deremot delat sönder der en sönderdelning alldeles icke synes lämplig. Det förhåller sig, sorgglustigt nog, så i vårt land, att till ett enda departement är hänvisadt allt som rör handel, näringar och fabriker, allt som rör jordbruk och bergsbruk, nästan allt som rör våra kommunikationer, jernvägarne i synnerhet, jemte mycket annat; med ett ord nästan alla landets materiella intressen äro sammanslutna i en enda departementschefs hand. Alla våra andliga intressen äro också, ehuru ofantligt omfattande och ytterst viktiga, hänvisade till ett enda departement, och detta kan gå an. Men deremot hafva vi i vårt aflägsna och jembeförhållande obetydliga land, som visserligen är en f. d. stormakt, men numera en makt som borde vara temligen långt ifrån krig och örlig, behof af en särskild landtkrigsminister och en särskild sjökrigsminister. Vi hafva i följd deraf också funnits hafva behof af 2 särskilda komitéer för utarbetande af föreliggande förslag rörande krigsväsendet. Man skulle då åtminstone kunnat föreställa sig, att dessa begge komitéer skulle någon tid hafva arbetat tillsammans — att de först varit tillsammans några veckor för uppgörande af planer och system, sedan arbetat hvar för sig en tid och slutligen åter kommit tillsammans, för att afrunda sina arbeten, så att de måtte passa samman såsom delar i ett genomtänkt och väl afvägdt system. Men om jag rätt erfarit förhållandet, så hafva dessa komitéer arbetat tillsammans endast en eller två gånger mot slutet af sin verksamhet. Så har man sagt mig. Det förefaller abderitiskt och otroligt; förhåller sig saken annorlunda, så blir väl uppgiften här vederlagd. Det är emellertid genom att utgå från olämpliga förutsättningar, från kompromissen och från ett nära nog fullkomligt frånseende af vår ställning såsom unionsrike, och derjemte genom att splittra det som ovilkorligen borde höra tillsammans såsom ett system, som man fått fram detta förslag rörande vårt krigsväsen dels till lands och dels till sjös. Det är icke sannolikt att ett sådant foster kan vara ett välskapadt och lifskraftigt. Emellertid skulle detta förslag möjligen kunna lefva och utveckla sig, för så vidt det tillgodonjöte den lifsluft, som framgår ur folkets vilja och medkänsla; men så är knappast förhållandet. Märkvär-

*Ang. förändrad
organisation af
landförsvaret.*

(Forts.)

Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.

(Forts.)

digst nog menar mången, och deribland äfven åtskilliga af majoriteten i denna Kammare, att man i en fråga sådan som denna icke bör fästa sig vid folkviljan. Naturligtvis får hon icke vara bestämmande för en riksdagsman som sitter här att på eget ansvar pröfva och besluta i föreliggande frågor, men någon hänsyn bör väl ändå tagas till folkets mening, särdeles då det gäller hela folkets väl. Nu är emellertid så egendomligt stäldt, att en del representanter, som aldrig vilja höra talas om folkets åsikter, naturligtvis också i detta fall vid dem fäster intet afseende, men att derjemte under vanliga förhållanden finnes ett lyckligtvis större antal, som i allmänhet gerna uppmärksammar folkets mening; men också af dem hör man ändå i dessa dagar, att denna mening betyder i det hela ingenting. De hafva således med hänsyn till folkmeningen öfvergifvit sin förra ståndpunkt eller, om de icke gjort det, söka de åtminstone ur folkmeningen draga fram endast de yttranden, som äro för dem gynsamma, med förbiseende af de öfrigas åsikter. Jag anser att det är alldeles origtigt att så gå till väga. Folkets mening härutinnan har gifvit sig till känna ganska väsentligt och tydligast på senaste tider. Jag skall tillåta mig att i största korthet öferskåda huru den gifvit sig till känna i den ort, hvarifrån jag hitkommit, och det icke blott i den stad som är min valkrets, utan också i trakten der omkring.

Från Örebro hafva till mig ankommit tre särskilda adresser, deraf två från olika grupper inom samhället och den tredje från ett i nämnde stad hållet allmänt möte. Det kan naturligtvis icke falla mig in att nu uppläsa dessa adresser i sin helhet, men jag ber dock få citera några rader ur det allmänna mötets adress-resolution, för att antyda huru man der såg saken. Mötet afgaf en resolution särskildt rörande de på dagens föredragningslista stående viktiga frågorna och deri heter det först beträffande landtförsvaret: »högt värderande fördelen af att soldaten har *eget hem* med jordbruk, föreställer sig mötet, att Riksdagen med bibehållande af indelningsverkets torp skall kunna borttaga den orättvisa tungan deraf». Detta beträffande hvad som närmast kan hänföras till den punkt som nu är föredragen. Men jag torde äfven få uppläsa följande rader, som röra försvaret i dess helhet, då man af det föregående icke kan fullt sluta till mötets åsikter. Der säges vidare: »uppskatande olägenheterna af en så omfattande *värkning*, som det kungliga förslaget skulle medföra, och befarande att svårigheterna dervid inom kort skola göra den förhatliga *utlottningen* nödvändig, hoppas mötet att Riksdagen skall finna, att det, som för landtförsvaret erfordras utöfver den gamla stammen förbättrad, kan erhållas genom en väl ordnad värnpligt». Jag vill nu icke uppläsa detta mötes resolutioner i öfrigt; jag vill endast nämna något till bemötande af här ofta hörda yttranden, sådana som detta: Ja, ni stadsbor kunna lätt nog drifva edra meningar om härväsendet; I hafven föga kännning af de olägenheter indelningsverket medför på landet. Jag vill

deremot erinra om de ord jag nyss uppläste, att mötet föreställer sig att Riksdagen, med bibehållande af indelningsverkets torp, skall kunna borttaga den orättvisa tungan deraf. Detta såsom en antydning af åsigtterna om indelningsverket. Det finnes äfven en motsvarande resolution med hänsyn till grundskatterna, men då frågan om dem icke nu föreligger, vill jag icke uppehålla mig dervid.

Ang. förändrad organisation af landförsvaret.
(Forts.)

Man har kastat förslaget motståndare den beskyllningen i ansigtet, att vi skulle vara försvarsnihilister. Den anmärkningen borde, om man vill vara rättvis, icke drabba ifrågavarande möte, som verkligen förklarade sig önska att någonting nu måtte vidgöras sjöförsvaret, särskildt kustförsvarets och skärgårdsflottans utveckling. Ordalydelsen af dess resolution skall jag icke besvära Kammaren med att uppläsa, lika litet som jag vill upptaga tiden med att läsa upp de öfriga adresser, som från min hemort kommit mig till handa. Det må dock tillåtas mig nämna, att dels till mig och dels till mina kamrater på samma länsbänk som jag hafva, åtminstone till flertalet af dem, kommit adresser och skrivelser, af hvilka de flesta gå i något så när samma riktning. Sålunda har representanten för de tre andra städerna i länet från hvar och en af dessa tre städer fått mottaga framställningar, hvilka, om de icke fullt motsvara den jag nyss uppläst, i intet fall motsäga densamma. Flere af våra riksdagsmän från landsbygden hafva från sina orter, direkt eller indirekt, erhållit dylika framställningar. Af dessa är det blott en enda som jag skall bedja få omnämna för herrarne. Jag tillåter mig att göra det med hänsyn till dess betydelse ur mer än en synpunkt. Det är nemligen en adress, som kommit från 1,251 personer i en domsaga, der landslag och bergslag äro förenade. Man har sagt att dessa adresser äro tillkonstlade, och man har kastat misstankar mot dem som inbjudit till möten eller till undertecknande af adressen. Inbjudarne till denna adress äro elfva vid ett större tillfälle inom valkretsen tillsammanskomne nämndemän i domsagan. De beslöto att gemensamt inbjuda till ett uttalande i de frågor hvilka nu föreligga. Jag föreställer mig att desse nämndemän icke skola anses såsom olämplige inbjudare, helst de räknade bland sig två aktade f. d. ledamöter af denna Kammare. Jag sade att denna adress hade en viss betydelse. Det har den otvifvelaktigt i anseende dertill, att den, talrikt undertecknad, kommer från en domsaga med liflig, upplyst och verksam befolkning, en valkrets, inom hvilken, exempelvis att omtala, finnas icke mindre än 22 jernvägsstationer (utom anhaltsstationer); och det är förmodligen icke mången af denna Kammares ledamöter, som räknar ett motsvarande antal jernvägsstationer inom sin valkrets. Den af mig nu omnämnda orten är Lindes domsaga. Såsom herrarne se, är det många listor, men texten är helt kort, endast några rader, hvarför jag tillåter mig att uppläsa den. Jag gör det så mycket hellre, som tvenne af våra förra kamrater, hvilka nu icke hafva säte och stämma i denna församling, önskat få denna adress framförd till Kammaren,

*Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.*

(Forts.)

och jag gör det med riksdagsmannens från orten särskilda medgifvande. Adressen lyder sålunda: »Väl vetande att det är hvarje svensk mans pligt att i farans stund värna ett älskadt fosterland, kunna vi dock icke gilla att vårt försvarsverk ordnas på ett sätt som under djupaste fred pålägger dess befolkning allt för stora och oberäkneliga bördor samt hotar den med obotlig skada i socialt och moraliskt hänseende. Då vi i följd häraf uttala vår bestämda öfvertygelse om det nya härordningsförslagets oantaglighet, förorda vi varmt att indelningsverket bibehålles med de förbättringar i dess organisation och jemkningar i dess underhållande, som ett bättre och tidsenligare försvarsverk samt rättvisa och billighet kräfva.»

Till hvad jag nu sagt med hänsyn till folkmeningen i dess yttringar från Örebro län skall jag bedja att få tillägga, att af de adresser, som kommit från städerna i länet, har ingen gått i någon väsentligt olika riktning mot det uttalande från en stad, hvilket jag nyss uppläste. För så vidt jag känner och varit i tillfälle att från folkmöten och adresser inhemta, är i länets landsbygd och bergslag likaledes den mening rätt allmän, som uttalats i Lindesdomsagans adress, ehuru meningarna helt naturligt uttalas något olika i de adresser som komma från städerna och i dem som komma från landsbygden. Jag gör mig icke fullt solidarisk med den ena eller den andra af dem eller med hvarje i dem förekommande detalj eller uttryck, men jag har velat såsom prof framlägga dessa adresser från stad och från land till den kraft och verkan det kan hafva, och jag tror att jag deri gjort rätt. Den näst föregående talaren yttrade, att det möjligen kunde vara politiskt nyttigt att antaga förslaget, och förde sålunda den politiska sidan af saken på tal. Också i det afseendet ber jag att få göra ett tillägg till hans yttrande. Jag föreställer mig, att om svenska riksdagen skulle finna lämpligt besluta att pålägga nationen, synnerligast de djupare, de mindre bemedlade, men talrikare folklagren, ökade bördor, dels i form af höjda indirekta skatter och dels i form af ökad personlig tjänstgöringsskyldighet och skyldighet att kläda blodig skjorta för fäderneslandet, så torde det vara en kär pligt för den regering, som framlagt ett sådant förslag, att i sammanhang dermed föreslå att de, som anses värdige att sålunda i ökad mån tagas i anspråk för försvaret, äfven skola anses värdige att i ökad mån tillerkännas mänskliga och politiska rättigheter. Och om regeringen skulle i afseende på denna punkt, liksom beträffande åtskilliga andra kitsliga frågor — sådana som t. ex. om folkskolelärnarnes ställning och dylikt — vara tveksam och tycka, att initiativet helst borde utgå från Riksdagen sjelf, så skulle jag vilja föreställa mig, att Riksdagen icke skulle anse sig kunna på allvar diskutera en så utsträckt värnpligt som här är i fråga, utan att samtidigt lemna, jag vill icke säga i ersättning, men såsom en gärd af rättvisa och aktning, ett medgifvande af, ett erbjudande om utvidgade politiska rättigheter. Jag har emellertid icke sett något sådant i sammanhang med detta förslag,

hvarken från regeringen eller i Riksdagen. En af mina vänner här i Kammaren har visserligen i år väckt en välmenande, kanske till och med en politisk motion angående en ofta ifrågasatt, fastän nu först formligt påyrkad utredning i fråga om verkningarna af den politiska rättens utsträckning. Men herrarne känna påföljden. Konstitutions-Utskottet ansåg lämpligt att afstyrka motionen. Denna Kammare godkände densamma, och jag håller Kammaren räkning därför, men det skedde endast efter en diskussion med rätt betydande motstånd. Första Kammaren åter förkastade med stor majoritet till och med framställning om en utredning huru en ökad rösträtt skulle komma att gestalta sig. Denna utredning, som i Första Kammaren tillförene framhållits såsom behöflig, fick icke ens nu komma fram. Vid sådant förhållande, och då en utsträckning af den politiska rösträtten vid denna riksdag icke har någon utsigt för sig, så anser jag en utsträckning af värnplikten nu vara omöjlig — visserligen icke absolut, ty den kan ju af statsmakterna beslutas, men jag vill icke tänka mig det; ett sådant beslut under dessa omständigheter synes mig moraliskt omöjligt.

Ang. förändrad
organisation af
landförsvaret.

(Forts.)

Jag skall nu tillåta mig citera några ord af en af våra förnämsta talare i går, krigsministern. Om jag icke minnes orätt, voro hans slutord, då han för första gången hade ordet i går på förmiddagen, att man borde akta sig att »kasta ut barnet med badvattnet». Ja, det är en gammal god regel; men frågan är hvad som i detta fall är barnet och hvad som är vattnet. Barnet, det är — tänker jag mig — Sveas barn, den svenska ungdomen, och badvattnet, det är dessa förslag som här föreligga, dessa förslag som ingen rätt vill kännas vid. Det har blifvit sagt, tror jag, vid något tillfälle bland ledamöter af denna Kammare, att det icke torde finnas någon enda i denna Kammar, som är fullt öfvertygad om utmärktheten af dessa förslag och som håller på dem för deras egen skull. Jag vågar framställa den frågan offentligt, och finnes det verkligen någon som i denna Kammare håller på det Kongl. förslaget för dess egen skull, skall det vara intressant att framdeles under diskussionen få erfara detta. Jag antager emellertid tills vidare att ingen sådan offentligt framträder, och om så är, om värmen för saken är så svag, så kan man kanske likua de skiftande förslagen vid någonting ljumt, något som efter alla dessa sköljuingar icke är riktigt klart — vid ett *begagnadt badvattnet*, och det är icke bra att barnet ligger länge i det. Det är icke heller bra att kasta ut barnet, men att kasta ut badvattnet, det går för sig, och just derigenom kan man bättre behålla barnet sundt, behålla barnet kvar i landet, hvaremot det är temligen säkert, att om man tager förslaget och behåller badvattnet, så gå barnen ut ur fädernehemmet, bort i fjerran land i vida större skala än förut.

I sitt senare yttrande i går afton begagnade krigsministern jemväl en *brillante sortie*. Han sade ungefärligen att fruktan för ökade kostnader var den mara som red Kammaren. Jag vet icke

Ang. förändrad i hvilken mån han hade rätt i allmänhet, men så vidt jag, såsom organisation af också medlem af Kammarerna, får taga åt mig min andel, så hade landförsvaret. han icke så orätt. Frukta för uppdrifna kostnader är verkligen en af de maror, som rida mig i denna sak. Krigsministern tröstade oss visserligen med att här är fråga endast om ett litet tillägg af lumpna fyra millioner, och om han finge dem utan vidare föreskrifter, så skulle han nog ordna det ordentligt, då skulle nog Kongl. Maj:t skaffa ett bra försvar. Dessa fyra tilläggsmillioner afse väl emellertid endast landförsvaret; sedan skulle väl tillkomma sjöförsvaret. Jag tror emellertid icke att krigsministern kan gå i borgen för att det stannar vid dessa fyra millioner, med tillägg för sjöförsvaret, hvilket senare jag för min del anser vara det viktigaste. Hans borgensförbindelse kan möjligen anses giltig så länge han själf är krigsminister, men man vet icke huru länge han sitter kvar; vi äro ju alla dödliga. Men äfven ett sådant tillägg af fyra millioner för krigsväsendets ena afdelning får jag säga att vi knappast hafva råd till. Jag säger det, ehuru jag vet huru illa det kommer att skära i mångas öron, och jag gör det med full vetskap om ordens valör. Vi hafva icke råd att till ett sådant ändamål offra så stora summor, som här erfordras. Jag tror, att med de betydliga utgifter, vi nu hafva för vårt försvarsväsen, borde något bättre kunna åstadkommas, och jag tror, att om viljan är god, så kunna vederbörande hållande sig inom det nu gifna beloppet, åstadkomma något som är vida bättre än det nuvarande försvarsväsendet. De äro icke obetydliga, våra nuvarande försvarsutgifter. De uppgå i rundt tal till häften af våra nuvarande statsinkomster, och det är ju en ganska hög assuranssumma. Herrarna beslöto här om dagen att en af denna Kammarers ledamöter skulle få disponera ett af flottans fartyg för en längre expedition, utan att det ansågs skäligt assurera detsamma, emedan det vore för dyrt. Jag vill icke säga att assuranzen kan vara för hög, då det gäller att försvara vår sjelfständighet. Men allt för stora utgifter under fredstid kunna lätt undergräfvat förmågan att, då det en gång gäller, häfva vår sjelfständighet. För närvarande är ställningen sådan, att den inkomst vi hemta af bevillingen efter de olika artiklarna och af tullen, ungefär går åt för exercis- och skjutöfningar. Men hvaraf lefva då våra intellektuella och materiella intressen? Jo, på Good Templarnes nåd. Men skulle bränvinsinkomsterna fortfarande, som hittills, visa ett nedgående i följd af att Good Templarne, såsom jag hoppas, gå än vidare framåt, så äro dessa viktiga intressen ställda på svältkur, och då måste vi, enär någon eftergift från de i och för sig starka och af civil-lagsbestämmelser än vidare omhågnade militära intressenas sida icke är att vänta, söka skaffa oss nya inkomster genom extra skatter och tilläggsbevillningar. Under sådana omständigheter kan jag icke vara med om något af de nu framlagda förslagen, hvarken det kungliga, såsom enligt min tanke varande alldeles för dyrt, eller reservanternas, hvilket af så väl regering som militären är förklaradt

vara absolut oantagligt. Åt flottan önskar jag deremot utveckling och de ojemna skatterna önskar jag utjennade. Rörande denna nu föredragna punkt kan jag således icke önska annat än att vi tills vidare vänta, behålla hvad vi hafva och se tiden an.

*Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret*
(Forts.)

Jag yrkar afslag å den föredragna paragrafen.

Herr Jöns Rundbäck: I sitt tal vid Riksdagens öppnande i år yttrade Kongl. Maj:t, att det förslag till ny härordning, som han ämnade framlägga för Riksdagen, härledde sig från 1873 års riksdagsskrivelse, och detta tillkännagifvande återfinnes i sjelfva den Kongl. propositionen i ämnet. Den tidpunkt, hvarest man har att uppsöka och der jag uppsökt förslagets härstamning, sträcker sig således tillbaka till år 1873 och den så kallade kompromissen. Jag skall derfor äfven börja med denna tidpunkt.

Jag vill då genast öppet och ärligt, som det en hederlig man anstår, säga att jag var med om 1873 års skrifvelse. Men jag får tillika bekänna, att jag vid det tillfället saknade den skarpblick, den insigt och den erfarenhet, jag sedan dess samlat om hvad denna skrifvelse i verkligheten innebar. Den innebar nemligen — om den, med den mångsidighet och otydlighet, som jag och många med mig funnit vidlåda densamma, öfver hufvud hade någon innebörd alls — den innebar, säger jag, i hufvudsak att försvaret skulle byggas på värnpligtens breda bas. Också utmynnade skrifvelsen strax derefter i det förslag till försvarsväsendets ordnande, som afgafs vid 1875 års riksdag. Men då reste vi oss litet hvar, särskildt vi från landsbygden, och nedgjorde detta förslag; och svenska folket höll oss räkning därför — ett sådant förslag får och skall heller aldrig blifva godkändt; och talaren från Upsala hade alldeles rätt, då han sade, att det just är värnpligten man icke vill inlåta sig på; det är den man fruktar och det med rätta. Då 1875 års förslag hade blifvit besegradt, trodde jag och många med mig, att 1873 års skrifvelse eller kompromiss äfven skulle vara för alltid tillbakavisad. Men år 1877 kom, som herrarne veta, förslaget med några modifikationer från regeringen tillbaka. Det stöp dock äfven då, trots Särskilda Utskottet deri gjort icke obetydliga ändringar, afseende dess fotande mera på indelningsverkets grund. Emellertid framkom året derpå ånyo inom denna Kammare ett förslag, som man tog sig friheten kalla 1878 års förslag och som blifvit taget till föredöme för det nu föreliggande förslaget. Granskar man detta 1878 års förslag något närmare, skall man dock på hvarje sida, ja nästan på hvarje rad se framskymta kärnan i 1875 års förkastade förslag, nemligen den allmänna värnpligten. Ett bevis härpå är, att alla beräkningar i och för detta förslag äro hemtade från uträkningarna till 1875 års härordningsförslag. I 1878 års förslag förekomma bland annat icke mindre än 20,000 officerare och befäl af alla grader, och grunddragen i Kongl. Maj:ts föreliggande förslag äro alltså hemtade från

Ang.förändrad 1873 års riksdags skrifvelse och 1875 samt 1878 årens förslag till *organisation af* härordning och pekar alltså på den rena värnpligten. *landtforsvaret.*

(Forts.)

Man har under den nu pågående debatten talat mycket om stammen, men det är märkvärdigt att man ingenting yttrat om den mängd officerare, befäl och andra saker, som förslaget innehåller. Enligt nu förliggande förslag skulle antalet officerare blifva nära dubbelt så stort mot hvad förhållandet varit förut. Men man låtsar icke om kostnaden härför eller låter svenska folket veta det. Det är därför obestriddigt att, med undantag af öfningstiden för beväringen, som Kongl. Maj:t föreslagit till 90 dagar och reservanterna nedsatt, förslaget för resten, som sagdt, pekar på en allmän värnpligtsarmé och innefattar allt, som erfordras för att göra denna klar. Vid tidpunkten för detta förslags slutrealiserande behöver man i sådant afseende endast aflyfta den hake, som finnes i en utsträckt öfningstid. Och denna hake är icke svår att aflyfta, ty den stam, som ifrågasättes, kan icke erhållas, och om den skulle kunna erhållas, så kommer den att blifva så dyr, att vi icke kunna betala kostnaden. Då blir följderna lottning och tvångsutskrifning, men när vi tröttnat på det, så säger man: vill ni slippa från detta, så tag den allmänna värnpligten. Många talare hafva äfven yttrat, att de vilja bifalla det Kongl. förslaget endast därför att det i sig innebär en ren värnpligtsarmé, och senast i går afton yttrade sig representanten från Karlskrona i denna riktning. Jag kan förstå, att värnpligtens vänner hålla på en ren värnpligtsarmé, ty det är vackert att se ett folk i vapen och onekligen blifva vi derigenom ett stort och starkt folk. Men det kan jag icke förstå, att värnpligtens vänner vilja hafva en stam af det slag, som nu är ifrågasatt. Jag vill icke uttala mitt enskilda omdöme om denna stam, då det litet betyder, men jag ber att få påminna om mitt yttrande vid remissdebatten, dervid jag påvisade att en framstående ledamot af denna Kammare sade, att denna stam icke skulle blifva en folkhär, utan ett pretorianskt garde. Detta är också min öfvertygelse. Låtom oss vidare höra hvad värnpligtens vänner, hvilka herrarne icke böra kunna misstro, hafva att säga om den ifrågakomna stammen. Jag ber att i detta afseende få åberopa ett stycke ur en af sällskapet »Värnpligtens vänner» utgifven broschyr, benämnd »Stam och beväring». Der heter det:

»Hvad de s. k. kommunalsoldaterna beträffar, så skulle de blifva en naturaprestation af stamsoldater, hvilken skulle utgöras af kommunernas skattskyldige invånare, och denna prestation komme utan tvifvel att blifva af vida sämre beskaffenhet än den som för närvarande utgöres af rust- och rotehållare, och detta af det enkla skälet, att rust- och rotehållare i allmänhet hafva vida mer personligt intresse att skaffa godt folk till soldater än kommunerna såsom sådana kunna hafva; för de senare blifver endast priset på varan och icke hennes värde bestämmande. Vi vilja icke inlåta oss på ett vidlyftigt bevis för omöjligheten af införandet af kommunal-

soldater i stället för de nuvarande indelta soldaterna. Några som helst fördelar för försvarsväsendet kunna icke genom en sådan förändring vinnas, utan skulle frågan om försvarsväsendets ändamålsenliga ordnande långt mera föras tillbaka än framåt; och vi äro af den bestämda öfvertygelsen, att svenska folket icke är sinnadt att endast och allenast göra en omflyttning af kostnaden för stamsoldaterna utan att på samma gång tillse, att försvarsväsendet verkligen kommer att i väsentlig mån förbättras.

*Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.
(Forts.)*

»Hvad deremot en af staten värfvad stamtrupp angår, så är denna utväg att ersätta den indelta stamtruppen utan tvifvel den som är mest tilltalande för största delen af dem, som hylla systemet »stam och beväring», ty vid värfning är man van, och vid värfning tages hvarken kommunernas eller rust- och rotehållares ansvarighet i anspråk -- alltsamman afgöres mellan värfvaren på statens vägnar och dem, som låta värfva sig. Men hurudan blifver denna värfvade stamtrupp, som uppsättes på frivillighetens högt beprisade grund? Man anser ju redan nu, att rekryteringen af de värfvade trupperna är vida sämre än den vid den indelta stamtruppen, och dock är rekryteringen äfven af denna senare stamtrupp sådan, att man icke inom honom kan påräkna att erhålla ett tillräckligt antal af dugliga förgångsmän för en krigsbär, i hvilken medborgare af alla samhällsklasser skola inträda. Skall de värfvade truppernas antal betydligt förökas, t. ex. från 7,500 till 30,000 man, så finnes ej heller någon den ringaste utsigt att rekryteringen af dem skall blifva bättre än den nuvarande; man har snarare anledning att frukta motsatsen.

»Att en sådan värfvad trupp kan blifva fullt duglig att föras i fält och att den äfven kan blifva utmärkt, vilja vi ej bestrida, men endast under det uttryckliga förbehåll, att den föres i fält med samma organisation, det vill säga med samma befäl och manskap, hvaraf den består i fred. Användes den deremot till så kallad stamtrupp, det vill säga att den, med inkallande af 2 till 3 gånger så mycket beväringsmanskap som sjelfva stamtruppens styrka, sväller ut till flere och större taktiska enheter, så skall den dertill visa sig lika olämplig som en stamtrupp, byggd på indelningsverkets grund, eller en stamtrupp, bestående af kommunalsoldater.»

Det är en sakkunnig värnpligtsvän som sagt detta och, mine herrar, om herrarne misstro oss indelningsvänner, så må väl herrarne icke misstro en sådan person.

Jag har förut visat, att hela detta förslag pekar med sin spets emot den allmänna värnpligten, och efter mitt förmenande utgör allmänna värnpligten folkets fasa. Här hafva också blifvit yttrade af andra personer omdömen om den nya stammen, som äro ganska betänkliga. Jag hörde till exempel i Första Kammaren i går afton citeras ett uttryck af en berömd general, och detta citat lydde så: den värfvade soldaten blir opålitlig i striden och en fara under freden. Man har här berömt *en* värfvad trupp, nemligen Vendes

Ang-förändrad
organisation af
landtförsvaret.

(Forts.)

artilleri, såsom varande så ytterst förträfflig, och det är ju mycket möjligt att den så är, jag känner det ej — och jag vill visst icke bestrida, att icke denna trupp kan hafva gjort sig förtjent af beröm. Men det vet jag, att vi hade en afdelning Kronprinsens husarer i Göteborg, och dessa husarer voro till den grad samhällsförstörande, att de icke läto fredliga medborgare vara oantastade; och trots att de skulle gå i skola och få undervisning, visste de icke ens om det var Sverige som eröfrat Skåne eller Skåne som eröfrat Sverige.

Hvarföre vilja herrarne då förkasta indelta armén? Jo, svaras det, den har så många, många fel. Men derom kan svaras det-samma som sades om den nya representationen, när representationsfrågan var föremål för öfverläggning på riddarhuset. Excellensen De Geer svarade då på en hop anmärkningar, som gjordes emot representationsförslaget, att om man plockar bort från en sak alla dess emblem, alla dess fördelar, då står naturligtvis ingenting kvar. Här har man under årtal sökt att från indelningsverket borttaga alla dess prydnader. Man har smutskastat, man har neddragit det, och detta alldeles utan skäl.

Här har talats om Finlands sista krig och orsaken till dess olyckliga förlopp. Den som derom något läst, tror jag dock icke har skäl att göra den indelta soldaten därför ansvarig; den striden var en af våra glansfullaste strider, fastän olycklig, icke på grund af bristande tapperhet hos den stridande hären, utan af en i allo oduglig administration och dåliga anordningar för öfrigt. En talare på stockholmsbänken sade, att det gick så olyckligt därför att hären ej hade någon träng. Nej, det var icke därför, utan därför att, som sagdt, administrationen från början till slut var alldeles oordnad, ja, rent af på tok. Men det rådde väl icke soldaterna för. Att bröd och vapen saknades, det var väl icke soldaternas fel; på Sveaborg fans dock både bröd och vapen, och ändock lemnades detta Sveaborg så brådstörtadt åt fienden. Det är således en stor orättvisa att för den stridens utgång kasta skugga på indelta armén.

Herr Krigsministern hade diverse fel att annärka mot indelningsverket. Det förnämsta bland dem skulle väl vara, att truppen är för liten. Ja, det kan jag erkänna, i förhållande nemligen till stormakternas härar. Men vi hafva icke råd att hålla arméer jemförliga med deras i förhållande till folkmängden. Men då kan väl också frågas, om icke detsamma blir fallet med den nu föreslagna hären. Frågan är: är truppen god? Jemför man det gamla med det nya, så är i min tanke svaret gifvet. Han tillade ytterligare, att öfningarna äro otillräckliga. Det medger jag också. Men om man ville reformera indelningsverket, om man ville söka taga bort den stötestenen att staten är arbetstagare och rothållaren arbetsgifvare, hvilket har till följd att både rothållaren och soldaten få sitta emellan, och i stället bestämma en viss lön, som staten betalar soldaten för den tid han använder honom, så vore det felet hulpet. Jag är också viss derom, att, om öfningarna nu äro otillräckliga,

den indelta soldaten lika väl som den blifvande nya stamsoldaten kunde skickas i skola; detta kunde ega rum under några månader om året; men icke rust- och rotehållarne, utan staten borde betala därför belöpande kostnader.

Ang. förändrad organisation af landtförsvaret.
(Forts.)

Vidare nämnde Herr Krigsministern, att den indelta soldaten icke kan utbildas till befäl. Men jag är af den åsigt, att lika väl som den nya stamsoldaten blir mäktig af den utbildningen, lika väl är den indelta soldaten mäktig deraf, om man gifver honom erforderlig undervisning. Det blir icke andra samhällsklasser som komma att lemna manskap åt den nya stammen än den, hvarifrån den indelta soldaten nu tages. Icke låter en bergad bonde eller borgare hädanefter mer än hittills sin son blifva stamsoldat, så vida han duger till något annat; och hvad de förnämre och förmögnare klasserna beträffar, så lära de väl hellre låta sina söner välja officersepaletterna än att ställa dem som simpla karlar i ledet.

Man har vidare sagt att indelningsverket icke eger förmåga att utsvälla och att detta vore dess största fel. Jo, mine herrar, denna förmåga eger äfven indelningsverket, men endast under förutsättning att det kan anses nödigt och nyttigt samt att staten öfvertager en del af dermed förenade onera.

På frågan om huruvida dessa olägenheter skulle kunna afhjelpas derigenom att man förkortar tjenstetiden, vill jag icke nu inlåta mig, utan skall bedja derom få uttala mig senare.

I afseende å rekryteringen yttrade Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet att den skulle blifva lika, om det föreliggande förslaget antages, som nu är förhållandet. Men den väsentliga skillnad mellan nu och då förefinnes, att om rekryten nu antages vid 20 års ålder och tjenar i 20 år, så blir stamsoldaten 40 år, innan han afgår; och detta är ju hans kraftigaste ålder. Om 1,000 man af de 20,000 indelta stamsoldater, vi för närvarande ega, äro rekryter, så äro de återstående äldre, men antalet yngre ökas dock något genom afskedstagande och afgang i de sista årskontingenterna. Rekrytantalet blir också betydligt mindre och följaktligen lättare att anskaffa en stam. Jag förstår alls icke hvad Herr A. Key menade, då han talade om den föreslagna nya soldatens bättre fysiska styrka och utbildning. Vi hafva länge och ofta hört jemväl, och företrädesvis af framstående läkare att beväringens ålder inträder redan nu allt för tidigt och att den borde framflyttas till 22 år, emedan ynglingarne här i Norden vanligtvis icke äro utbildade vid 21 års ålder. Då det är otvifvelaktigt att så i regeln är förhållandet och då man icke anser det vara riktigt att taga en 20 eller 21 års beväring, som dock icke skall öfvas mera än 14 dagar och kommer från hemmet ofta väl försedd med förnödenheter, därför att man icke anser honom vara fullt utvecklad, huru skall det då gå med den nye stamsoldaten, som skulle uttagas till tjenstgöring långt tidigare? Han blir icke fullt utbildad förr än han upphört att vara stamsoldat i aktiv tjenst. Man har betviflat att den nya stamsol-

Ang. förändrad daten skall blifva en god ledare för beväringen. Jo, det kan han *organisation af* visst blifva, svarade chefen för Landtförsvarsdepartementet, ty det *landtförsvaret.* är icke meningen att den unge stamsoldaten skall användas härtill,

(Forts.)

utan de äldre, som stå qvar intill 32 år i stammen, skola dertill användas. Der behöfver man således den äldre soldaten. Här medgifver alltså Herr Krigsministern, att en äldre stamsoldat behöfves till ledare, och då så är, torde man väl med vissnet kunna påstå att just den indelte soldaten kan blifva en god ledare och uthärda krigets mödor åtminstone intill fyllda 40 år och fordrar man att alla svenske män skola qvarstå som krigsskyldige till 40 års ålder, då bör väl också den indelta soldaten såsom sådan kunna qvarstå till 40 år. Om dessa anses för gamla, hvarför fordren I då att i landstormen skola ingå alla vapenföra män från 32 till 40 års ålder? Häruti ligger ju en uppenbar motsägelse.

Hvad kostnaderna för det nya förslaget angår, vill jag nu icke gifva mig in i någon beräkning deraf, ty jag har verkligen icke hunnit sätta mig in i denna del af frågan. Jag har dock samtalat med flere af Utskottets ledamöter derom, men nästan alla säga att de icke kunna beräkna huru stora dessa kostnader verkligen skola blifva. Jag har äfven sett olika uppgifter derom i arbeten och broschyrer som utdelats och utgifvits. En ledamot af Första Kammararen, hvilken man icke kan fränkänna sakkunskap i dylika saker, trodde t. ex. att det nya förslagets genomförande skulle kosta 16 å 20 millioner mera än beräknadt blifvit, och enligt den kostnadsberäkning jag uppgjorde vid 1878 års riksdag fick jag samma summa och då var jag dock mera hemmastadd på 4:de och 5:te hufvudtiteln än hvad jag nu är. Man har jemfört kostnaderna för vårt nya försvarsväsende med kostnaderna för den nya finska försvarsorganisationen. Ehuru jag ej känner till denna, ber jag dock få nämna, att förlidet år hade jag nöjet vid en badort på vestkusten sammanträffa med flere finnar, som beklagade sig öfver den nya försvarsorganisationen, hvarjemte jag äfven sett bref från trovärdiga personer i Finland, deri man högeligen beskärmat sig öfver dessa kostnader. För närvarande hafva vi vissa fonder att draga på, sade dessa finnar, men då dessa fonder äro uttömda, få vi taga våra egna medel. Vi hafva dessutom sett af tidningarne, att Finland ännu icke tillämpar systemet i sin helhet just därför att kostnaderna skulle blifva så oerhördt dryga. Och så blir nog också förhållandet här, om äfven icke till en början. Alldeles otvifvelaktigt är väl, att de skola stiga betydligt öfver hvad man beräknat.

Jag skall bedja få taga upp ännu en anmärkning, som blifvit gjord emot den nuvarande stammen. Då den ärade chefen för Landtförsvarsdepartementet talat om artiklar i tidningarne o. s. v., må detta äfven tillätas mig. Här hafva varit synliga flera artiklar i Aftonbladet, hvilka sedermera blifvit särskildt tryckta och utdelade och som efter hvad jag hört skulle komma från ett håll, som i allmänhet anses vara väl underrättadt. Det är mycket af denna uppsats,

som förtjenar att tagas upp, men jag skall endast fästa uppmärksamheten vid en enda rad deraf, som tillräckligt visar hvad man afsett med den nya stammen. En talare hade vid remissdebatten yttrat, att den nya stammen icke skulle tjena de fredliga intressena så som den indelta gjort och gör. Detta är icke heller meningen, ty artikelförfattaren säger rent ut: »Dessa intressen», nemligen de fredliga, »föreställa vi oss, hafva ingen annan »tjänst» att fordra af en god soldat — hvilken ju i *främsta* rummet är till för krigets samtida må hos andra folk åtnjuta aktning för soliditet, på det icke minsta trumpetsignal på den politiska marknaden må — till följd af hans otillräckliga öfning — skränna bort alla försigtiga köpare och jaga fondpapperen ned på djupet, alldeles liksom inteckningarna i ett hus, som ej är brandförsäkradt.» Deraf framgår det tydligt att meningen icke är att använda den nya stamsoldaten i de fredliga intressenas tjänst. Den skall i hast utbildas till en särskild soldatesk, som, skild från den öfriga befolkningen och lössliten från den svenska jorden, skall beskydda denna. Det är denna soldat, hvilken således sjelf icke har någon egen torfva att försvara, som i krigets stund skall försvara fosterjorden. Mig förefaller det dock som han just icke kunde hafva mycket sympatier för den jord, som icke är hans.

Jag har nu sökt att så godt jag kunnat vederlägga några af de skäl, som Herr Krigsministern anfört emot indelningsverkets bibehållande, och har jag lyckats deri, så har jag ju ock försvarat indelningsverket. Dettas förtjenster hafva för öfrigt af flere andra talare blifvit så väl framhållna, att det icke är behöfligt att jag vidare ordar derom. Blott det vill jag säga, att, om vi nu afskaffa indelningsverket, det efter mitt förmenande skall komma en tid, då, likasom Gustaf Vasa i sitt afskedstal till riksens ständer yttrade: »den tid varder kommande, då I skolen önska kunna rifva mig upp ur mullen». I skullen önska indelningsverket vid lif, men tron mig, om I nu tagen död på det, så skall ingen menskelig makt kunna blåsa lif i det. Det är också därför som jag hade trott att det kunde bibehållas, och i detta fall delar jag fullkomligt den åsigt som år 1869 uttalades af nuvarande Excellensen Grefve Posse i denna Kammare. Han talade då om fördelen att hafva ett godt, om än litet försvar, och yttrade dervid följande tänkvärda ord: »Det synes mig med våra tillgångar och vår förmåga mera öfverensstämmande att ordna försvaret utan att tänka på tillökning i den redan befintliga numeriska styrkan uteslutande genom att tidsenligt organisera och beväpna redan tillgänglig stam och beväring samt genom ändamålsenligt tillgodogörande af indelningsverkets alla tillgångar. Ställer man organisationen på denna bas, skall landet, utan att behöfva underkasta sig outhärdliga uppoffringar, kunna underhålla en visserligen liten, men i alla fall god armé, och det skall undvikas att vidare fortsätta denna förödmjukande strid emellan statsmakterna

*Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.*

(Forts.)

Ang förändrad organisation af landförsvaret. om indelningsverkets aflösning eller lindring, som blifvit en följd af den ifrågasatta ökade beväringsskrifningen.» Dessa ord hafva slagit an på mig och jag är aldeles öfvertygad om att de äro sanna.

(Forts.)

Vilja vi emellertid utveckla indelningsverket, mine herrar, så finnas alla resurser dertill; säkert är åtminstone att det kan ske utan synnerlig svårighet. Ty största delen af jorden är ju redan inroterad, och af Grills förtjenstfulla arbete om svenska indelningsverket visar det sig, att i vårt land utgöra samtliga rusthåll, infanteri- och båtsmansrotar samt statsvaksrotar 32,611, nya roteringen 818 rotar och extra roteringen 3,258 rotar eller tillsammans 36,687 rotar. Vidare hafva vi städernas båtsmanshåll med 885 nummer samt den dubbla roteringen af dessa, utgörande 892 nummer, hvardan den sammanlagda summan uppgår till 38,864. Slutligen hafva vi adelsfanan, hvilken aldrig blifvit afskaffad och hvilket ögonblick som helst bör kunna sitta upp, ehuru det under långliga tider icke kommit i fråga. Då den sättes upp »med häst och harnesk», som det heter i de gamla privilegierna, bör den bestå af omkring 400 ryttare, och min tro är, att om skyldigheten utgjordes i förhållande till jordens nuvarande värde, skulle detta antal komma att ökas till närmare 800.

Det är något att taga vara på, allt detta, om vi vilja gå den vägen, och vilja vi sedermera utveckla indelningsverket än vidare, så är det ingenting som hindrar detta. Staten har visserligen dragit in de militära boställena, men hvarför kunna icke äfven dessa roteras för statens räkning? Det är statens egen jord, och det skadar alls icke att äfven staten får deltaga uti rust- och roteringskyldighetens fullgörande.

Här har af flere föregående talare ordats om folkopinionen i landet. För min del är jag också af den öfvertygelse att goda skäl finnas för att man lyssnar till densamma, ty det ligger väl dock någon betydelse uti dessa uttalanden från folket, och jag skulle kunna framlägga en mängd bref och skrivelser från alla delar i landet, der man ingalunda uttalat sig fördelaktigt om det af regeringen framlagda förslag till ny härordning. Jag tror icke att man handlat rätt, då man icke velat låna sitt öra åt hvad den stora massan af folket i denna sak haft att säga. Särskildt har man låtit förstå att den arbetande, den under strecket stående befolkningen icke hade med frågan någonting att göra, och tonen för dessas bästa är nu på långt när icke så högstämmd, som då man annars kan stå och utösa löften; men jag vill fråga: hvem är det väl som denna fråga i första hand rör, om icke just arbetaren? Det är nemligen aldeles gifvet, att det blir arbetaren och den fatige som få den största tungan, om förslaget antages; det blir från deras klass som den nya stammen företrädesvis kommer att rekryteras och derjenite få de fullgöra sin beväringsskyldighet lika med alla andra klasser, utan att derfor erhålla någon ersättning.

Taga vi nu bort indelningsverket i dag, så nog lära vi ett

annat år få det tillbaka, ehuru i en annan form. Ty då staten kommer att för anskaffande af behöfligt manskap inträda i täflan med de enskilda yrkena, och om den nu rådande utvandringsströmmen kommer att fortgå, så lär det väl icke dröja länge innan arbetslöserna komma att stiga i en grad, som nog uppväger indelningsverkets tunga, hvilket åter i sin ordning kommer att medföra fallande egendomsvärde o. s. v., och först då skall man få anledning att fråga hvad vi redan hört frågas: hvarthän hafva beväringssynglingarne tagit vägen?

Nog skulle det vara af ganska mycken vigt, att så många som möjligt här uttalade sig, så att man finge veta hvad litet hvar tänker i denna viktiga fråga och hvar folket har sina riksdagsmän. Det skall dock kunna tänkas, att mången helst vill vara i majoriteten, men det är icke sagdt att man har rätt för det man följer flertalet åt. Det visade sig bäst när Frankrike år 1870 förklarade Tyskland krig; då fans det icke mer än fyra ledamöter af deputerade kammaren, som motsatte sig kriget och förklarade det vara alldeles rasande. Men det var dock dessa som fingo rätt till slut, och de andra vållade att Frankrike förlorade Elsass och Lothringen. Tagen er till vara, mine herrar, att ni icke tillskynden vårt land en lika svår förlust.

Herr Talman! På grund af hvad jag nu yttrat och då jag icke kan begära att få upptaga Kammarens tid med att uttala allt som i denna viktiga fråga ligger mig om hjertat, slutar jag nu med att yrka afslag å betänkandet och särskildt å den nu föredragna paragrafen. Jag ber derjemte att få tillägga, att dessa ord har jag uttalat på det att, när inom kort den nya härordningen låter känna sina verkningar i palats och koja, ja utan tvifvel äfven i konungaborgen, jag då må stå ren inför mitt eget samvete, för samtid och efterverld. Om detta förslag nu går igenom, vill jag instämman med den talare, som vid 1865 års riksdag på riddarhuset yttrade:

»Icke vi ha härjat fälten,
Ej hvälft södern upp mot nordén,
Det hör andra makter till.»

Herr Emil Key: Innan jag går vidare vill jag börja med det hvarmed jag egentligen borde sluta, nemligen med att yrka bifall till den föredragna paragrafen. Jag skall deremot icke inlåta mig på eller upprepa alla de speciella skäl som tala *mot* bibehållandet af den indelta stammen och *för* den nu föreslagna. Det förra har många gånger af mig blifvit gjordt och det senare har redan skett på ett talangfullt sätt samt vida bättre än jag skulle kunna göra det, i främsta rummet af Herr Chefen för Landtförsvarsdepartementet i går afton. Jag skall, som sagdt, icke inlåta mig på att försvara den nya stammen eller göra något försök att förklara huru den kan komma att taga sig ut. Anledningen till att jag ändock be-

Ang förändrad organisation af landtförsvaret. gärt ordet, är för att bemöta några af de talare, som här angripit det föreliggande förslaget. Af dessa har jag utvalt två från i går och två från i dag, och det är sålunda dessa fyra jag nu ber att få egna särskild uppmärksamhet.

Kommer då först i ordningen Herr Abr. Rundbäck, den värde representanten från Vexjö. Han sökte ådagalägga, att kostnaden för den nya stammens rekrytering skulle blifva ofantligt hög och påstod för sådant ändamål att enligt uppgifter, som lemnats i Statistiska centralbyrån, Sveriges folkmängd vore stadd i aftagande, och deri ville han se en ny svårighet för rekryteringen af stammen. En stund efteråt, då han talade om beväringen, påstod han deremot att denna år 1897 skulle komma att uppgå till 50,000 man i stället för 42,000, som Utskottet beräknat. Detta kan naturligtvis icke ske utan att folkmängden ökas. Sålunda, när det gäller att argumentera på ena hållet, då minskas folkmängden; gäller det åter argumentation på ett annat håll, då ökas den högst betydligt.

Vidare behagade samme ärade talare att citera mig och påstod, om jag hörde rätt, att jag yttrat, att det värnpligtiga befälet skulle komma att kosta ända till 996,000 kronor om året. Jag vet icke när jag skulle kunna hafva fält ett dylikt yttrande; offentligen här i Kammaren har det åtminstone icke skett. Förmodligen har dock den ärade talaren missuppfattat något enskildt uttalande af mig i det afseendet, men aldrig har jag sagt att det värnpligtiga befälet skulle komma att kosta 996,000 kronor. Hvad jag kunnat säga är följande: att enligt Kongl. Maj:ts förslag det värnpligtiga befälet är beräknadt att kosta, i jemna tusental, 523,000 kronor. Vill man ersätta detta värnpligtiga befäl och underbefäl med fast afönadt befäl och underbefäl, blifver kostnaden derfor, äfvenledes i rundt tal, 1,500,000 kronor. Drager man nu de förutnämnda 523,000 från denna senare kostnadssumma, som i jemna tusental rätteligen utgör 1,519,000 kronor, så får man dessa 996,000 kronor, som Herr Rundbäck far efter. Det måste vara detta som jag sagt.

Vidare talade den ärade talaren om äfven andra svårigheter att rekrytera den nya stammen. Jag skall be att med några siffror få visa huru det förhåller sig med den saken. År 1861 var rekrytantalet för den värfvade stammen 746, för den indelta 762 man — summa 1508; år 1878 utgjorde rekrytantalet för den förra stammen 1,692 och för den senare 1,850 eller tillsamman 3,542 man. Nu är det visserligen sant att den värfvade arméns rekrytering är större i förhållande till dess numerär än vid den indelta efter samma förhållande. Men år 1878 utgjorde i allt fall sammanlagda rekrytantalet 3,542. Eftersinnar man hvad som nu ifrågasättes, så utgör rekrytkontingenten 2,700 man, hvilken skall ökas med 200 man årligen och således komma att först 15 år härefter utgöra 5,500 man. Jag hemställer till en hvar bland herrarne, om, under förutsättning att rikets folkmängd skall ökas, någon fara så-

lunda förefinnes — då vi redan år 1878 kunde ganska lätt komma ut med en rekrytkontingent af 3,542 man med lägre löneförmåner, eller någon svårighet skall möta 1898 för en rekrytering om 5,500 man med större löneförmåner?

Jag ber nu att få öfvergå till Herr Jöns Rundbäck. Han omtalade, att i 1875 års förslag voro upptagna 20,000 officerare. Jag förstår icke hvarifrån han kan hafva fått tag i den siffran; ty det ifrågavarande förslaget upptog i sjelfva verket 2,659 officerare, 3,956 underofficerare, 3,960 korpraler och 1,556 spel; alltså, om spelet räknades med — all honnör för Herr Rundbäck! — så får man följaktligen en summa af 12,131 man, i stället för Herr Rundbäck's 20,000 officerare. Jag kan för öfrigt fatta mig mycket kort, då jag bemöter Herr Jöns Rundbäck, ty jag skall vädja från auktoritet till auktoritet; jag skall vädja från honom i dag och till honom då han år 1871 uppträdde. Jag skall vädja till honom så mycket hellre, som han förklarar att han blifvit förledd af 1873 års kompromiss. Den 18 April 1871 fanns ej kompromissen till; men detta oakadt yttrade han — och jag skall underlätta hans besvär med uppgiften att hans yttrande återfinnes i 3:e delen af Andra Kammarens protokoll för nämnde riksdag, sid. 321—322. Han yttrade följande: »Endast det vill jag anmärka, att andra länders arméer och många militäriska skriftställare, så väl inländska som utländska, hvilka kunna betraktas som fullt kompetenta domare, hafva lemnat tillräckliga bevis för att indelningsverket ur denna synpunkt icke kan betraktas som bästa medlet för erhållande af militärisk esprit de corps, utan vågar jag derför vara af den mening, att man kan helt säkert få lika goda soldater utan torp såsom aflöning, ty att detta slags aflöning skulle medföra några militära talanger, tror jag ingen på fullt allvar skulle vilja försvara.»

Vidare yttrade Herr Rundbäck följande: »Som det nu är, händer det ofta, att en soldat blifvit detta för att kunna gifva sig, ty han föreställer sig, att så snart han kommer i kronans tjänst, skall han få sin goda bergning. Men som denna i sjelfva verket är allt för knapp, så blir han om några år fattig, slö och knotande; hans torp kan icke längre föda honom. Just härutinnan ser jag en af indelningsverkets största skuggsidor. Gifver man honom deremot tillräcklig aflöning för den tid han tjänstgör och låter honom sedermera sjelf försörja sig, så måste han arbeta, han nödgas använda sina egna krafter, han blir mindre likgiltig, han kan då försörja sig vid egen härd, ty den härd, hvaraf han då kommer i åtnjutande, blir verkligen hans egen, hvilket icke var händelsen med torpet. Jag tror mig för öfrigt kunna bevisa, att äfven om man vill gifva stamsoldaten 2 rdr om dagen för den tid han verkligen tjänstgör, så skall han blifva billigare än den nu indelta. Således bör den nya soldaten ur dessa synpunkter blifva bättre än den gamla.»

*Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.*
(Forts.)

Ang. förändrad
organisation af
landförsvaret.
(Forts.)

Då Herr Jöns Rundbäck nyss sagt att han under dessa 10 år icke blott samlat erfarenhet, utan äfven i rikligaste mån fått sin blick skärpt, — jag ser Herr Jöns Rundbäck göra en förnekande åtbörd och vädjar till Kammaren om icke han nyss fälde dessa ord —, så ber jag att få ställa auktoritet midt mot auktoritet, nemligen Herr Jöns Rundbäck *då* mot Herr Jöns *nu*; och sedan detta skett så lemnar jag Herr Rundbäck.

Herr Wieselgren omnämnde en korpral vid uppländingarne som haft den äran att få lära Herr Wieselgren exercis; — jag antager att detta skedde på Polacksbacken och medan den ärade representanten från Göteborg ännu var student — och Herr Wieselgren omnämnde äfven att denna exercis fallit väl ut. Men skall detta vara ett tillräckligt bevis på den indelta soldatens stora duglighet? Ett dylikt antagande vore sannerligen allt för anspråkslöst; det vore af den ärade representanten att allt för mycket underskatta sin egen snabba uppfattningsförmåga och stora intelligens.

Sedan anförde Herr Wieselgren såsom ett bevis på den indelta soldatens pligtkänsla intill döden, hurusom en husar vid namn Lavén, sedan han vid en mönstring svarat på uppropet, omedelbart derefter fallit död ned från hästen. Det inträffar ju ofta att personer dö så der knall och fall; det är väl icke ett monopol för den indelta soldaten att dö af slag, icke ett bevis på en allt annat öfverträffande pligtkänsla? Jag erinrar mig särskildt från min studenttid en man för hvilken alla hyste en djup aktning och vördnad och som ännu lefver lifligt i mitt minne, jag menar den bekante Professor Florman. På gamla dagar afsade han sig sin stora enskilda, lönande praktik: han orkade icke med att sköta om alla sina patienter, men några behöll han, ty han gick fortfarande och uteslutande till de fattige — det var en läkare, en vetenskapens härförare, som handlade på det viset — och när han till slut vid sina sjukbesök icke orkade gå upp för trapporna, så *kröp* han upp för dem och fortfor med denna sin fattigpraktik intill sin död. Vi hafva ju äfven hört talas om en prestman, som icke länge sedan fick slag och dog på predikstolen. Likaså hafva vi ju kännedom om mången riksdagsman, som dött på sin post i representantförsamlingarna. Det finnes med ett ord icke få i alla lefnadslägen som intill sista andetaget fullgjort sin skyldighet, och därför kan detta alldeles icke anföras såsom något specifikt för den indelta soldaten.

Vidare skall jag, med anledning af talet om »lösdrifvarestam», »sambhällets olycksbarn» m. fl. tillmälen som man behagat gifva den värfvade armén, be att få erinra derom, att många personer, hvaribland en stor del värfvad folk, efter slutad militärtjänst vunnit annan offentlig anställning. Under sista tiotalet af år hafva blifvit i fängvården anstälde 341, vid statens jernvägsbyggnader 10, vid statens jernvägstrafik 175, vid tullverket 88, vid postverket 117, vid skogsstaten 88 och vid polisen 448, summa 1,267 personer, för-

nämligast f. d. värfvade soldater. Detta måste väl åtminstone be-
 visa *något*. I sammanhang härmed vill jag erinra om något som
 är allmänt känt och som åtminstone representanterna från Skåne
 icke skola motsäga, nemligen att Vendes artilleri, som är en *värf-*
vad trupp, förser de skånska jernvägarne med en stor del af deras
 konduktörer, stationsföreståndare och andra tjänstemän. Och för
 öfrigt vore det ju märkvärdigt, om den nya stammen skulle få ett
 så olyckligt sinnelag, som man tyckes vilja antaga. Vi må nem-
 ligen komma i håg, att om vi räkna tillsammans alla indelta sol-
 dater, som icke ega eller bebo torp, jemte alla värfvade soldater,
 så utgöra dessa för närvarande ungefär hälften af den effektiva
 armén, som icke har torp att repliera på såsom stöd för sin mora-
 litet. Skulle man taga indelningsverksvännernas fasa för den nu
 ifrågavarande stammen såsom fullt allvar, skulle man taga deras
 jeremiader efter orden, förvånar det mig att de redan nu kunna
 sofva lugnt någou enda natt och utan fruktan för lösdrifvare.

Vidare kan det icke skada att erinra om, att våra största
 segrar på den tid Sverige räknades bland stormakterna och vi jemt
 voro ute och slogos, vunnos med utskrifna drängar eller värfvade
 soldater. Den gröna brigaden i trettioåriga kriget är icke obekant.

Nu kommer jag till Grefve Sparre. Han talade om att Verm-
 lands fältjägarcorps moral skulle ha varit så genomdålig förr i tiden,
 men Herr Grefven glömde omtala, att dess afföning då också var
 genomdålig och att, sedan detta förhållande rättats, helt annat
 folk erhöållits, hvarefter den omtalade moralen också blifvit en helt
 annan.

Vidare anmärkte Grefve Sparre såsom ett argument emot Herr
 krigsministern, då denne frågade, vädjande till Kammarens rätts-
 känsla, om man brukade utan vidare göra sig af med en dräng,
 som troget tjenat i 20 till 40 år, att Herr Grefven icke hade sig
 bekant att man inom Elfsborgs län egde någon skyldighet att
 sörja för gamla soldater. På *detta* sätt uppfattade Grefve Sparre
 Herr krigsministerns mening. Han tycktes rent af ej förstå att
 man af humanitetsskäl, af pligtkänsla, icke körde en sådan karl,
 som troget tjenat under så lång tid, på dörren.

Äfven yttrade Grefve Sparre både i går och i dag, att det är
 ovärdigt af landets representanter att taga emot orätmätiga skän-
 ker. Jag undrar huru denna yttring af finkänslighet öfverensstäm-
 mer med Herr Grefvens uppfattning af krigsministerns ofvanberörda
 yttrande?

Slutligen utropade Grefve Sparre, sedan han talat om den in-
 delta soldatens förträfflighet, helt pathetiskt: »Så der sågo de ut,
 med hvilka Karl XI slog danskarne». Nej, det gjorde de icke, och
 detta af det mycket enkla skälet, att vid den tiden hade Karl
 XI icke skapat sin indelta armé. Slaget vid Lund stod nemligen
 1676 och vid Landskrona stridde man 1677; men först vid 1682
 års riksdag blef indelningsverket föreslaget. Alltså är det rent af

Ang. förändrad
 organisation af
 landtförsvaret.
 (Forts.)

Ang. förändrad organisation af landtförsvaret. omöjligt, att Karl XI med sina indelta soldater vann segrarne vid Lund och Landskrona. Annu efter Karl XI:s död var indelnings-

(Forts.)

verket icke genomfördt, ja, det var icke ens fullt infördt ett godt stycke in på 1700-talet. En stor del af Karl XII:s segrar vann han med värfvade trupper. Karl XII värfvade folk till och med i Elsass och hvar eljest han kunde komma öfver, och med värfvade trupper till en icke ringa del slog han flere af sina förnämsta slag. Är det möjligt, kan det vara möjligt, att Grefve Sparre är så okunnig i svenska historien, som yttrandet gifver anledning antaga? Men är det icke okunnighet, så skall jag icke tillåta mig att qualificera Grefve Sparres anförande.

Mine herrar! Då man ideligen hör upprepas riksdag efter riksdag alla dessa förbrukade argument, som sedan mer än tio år tillbaka blifvit hundra gånger vederlagda och kullslagna, samt ser dem lika många gånger stiga åter upp, krya, raska och lifliga, så vore man verkligen frestad antaga att indelningsverket är likt de lägsta organismerna i den fysiska verlden. Ju lägre dessa stå på naturens skala, desto mera seglivade äro de; ja, man kan stycka dem bit för bit, och ändock lefver hvarje bit kvar. Man vore nästan frestad att tro detta, säger jag, men en dylik förutsättning vore dock ovärdig detta stora, gamla, historiska minne. Långt förr vill jag då likna det vid en gammal ek, som fortfarande med djupa och sega rötter är fäst i den svenska jorden, men som står der med en stor del af bladkronan stympad, sedan Finland frånrycktes oss, står der med stammen ihålig och murken, står der fortfarande kvar, men utan förmåga att skjuta nya grenar och skott och utan förmåga att grönska å nyo. Allt detta oaktadt kan denna ek stå kvar ännu, ehuru nästan utgången, med sega rötter, som motstå stormarne; men en gång, förr eller senare, skall »dess fall bli stort». Men när jag fruktar detta, ehuru jag erkänner, att denna ek i ungdomstiden och i medelåldern haft förmåga att fordom utbreda skydd öfver vårt land, så kan jag icke undgå att säga med skriftens ord: hugg trädet bort, hvi skall det förhindra jorden!

Herr *Carl Johansson* instämde i Herr *Emil Keys* yttrande.

Herr *Granolund*: Då jag under förliden gårdags debatt begärde ordet, var det egentligen för att bemöta några anmärkningar, som framstälts mot indelningsverket. Dessa anmärkningar hafva emellertid sedan dess blifvit så väl bemötta, att jag icke finner skäl att vidare ingå på denna fråga, helst jag är öfvertygad om, att vi här icke kunna verka något på hvarandras öfvertygelse. Men ett vill jag dock säga, och det är, att om denna fråga nu går igenom, så att vi i principen och sedan i verkligheten bortkasta indelningsverket, kommer ett sådant beslut icke att i landet helsas med tillfredsställelse, utan i stället väcka stort vemod och äfven misströstan öfver de orimligt större kostnader och de sociala förhållanden, den

*Ang. förändrad
organisation af
landförsvaret.*

(Forts.)

nya värfvade stammen skulle åstadkomma. Det har till Riksdagen från nästan alla delar af landet ingått adresser med 10,000 à 15,000 namn för indelningsverkets bibehållande och hvori tydligt säges, att man icke vill hafva en värfvad stam, att man fruktar därför, under det man uttalat sin aktning för den gamla, bepröfvade stammen. Man söker nu annullera betydelsen af dessa opinionsyttringar och säger, att de, som underskrifvit dem, ej begripa saken. Men måne man eger rätt till ett sådant omdöme? Tror man icke folket eger förmåga att uti en fråga som denna, hvilken så djupt berör det och under flera årtionden varit så mycket afhandlad, bilda sig ett omdöme lika väl som mången af dem, hvilka här föra dess talan. Dessa många adresser till Riksdagen och enskilde riksdagsmän, de hafva uttalat sig för indelningsverkets bibehållande. Vid alla stora reformer bör man tillse, att tillämpningen icke blir allt för svår för dem, som skola draga konsekvensen deraf. Här är fråga om lättnader genom afskrifning å grundskatter och roteringar, och således kan den förmögne hemmansegarens son anses få någon ersättning för det han måste underkasta sig en utsträckt värnpligt, hvilken innebär icke allenast en personlig utan ock en ekonomisk uppoffring. Men hvad får den fattige ynglingen för ersättning? Man har icke rätt att säga, att de icke ha någon betydelse dessa många uttalanden från folket, äfven om bland dem finnas de, hvilka icke ega rösträtt till denna Kammare, ty vi måste väl erkänna, att det är folket, som relativt till sina förhållanden mest får dragas med dessa nya bördor, och åtminstone i dess nuvarande föreställning blifva bördorna allt för dryga i förhållande till hvad vi nu hafva. Jag är fullt öfvertygad om, att den gamla indelta stammen har svenska folkets förtroende, ty på samma gång den indelta soldaten är en god soldat, är han äfven en pligttrogen medborgare. Jag kan icke förstå, att man i allmänhet anser det helt enkelt omöjligt att bygga försvaret på indelningsverkets grund. Huru är det möjligt att den indelta soldaten är så dålig, därför att han eger en fast bostad, därför att han har att bruka en liten torfva af den fosterjord, han är pligtig och gjort till sin lefnadsuppgift att försvara? Kan man då icke genom en omorganisation af indelningsverket föreskrifva en utsträckning af rekryt- och korporalsskolor m. m., lika som för en värfvad stamtrupp?

Så har man talt om den indelta soldatens höga ålder. Man sade i går att han vore för gammal att gå ut i krig, och att ett flertal kunde vara sjukt. Men den indelta soldaten är väl icke så lastgammal genast från början, en större del är väl i sin kraftfulla ålder, och man kan ju för öfrigt minska tjenstetiden till 35 à 40 års ålder. Men om man också kan säga om den indelta soldaten att en och annan är för gammal, så kan man å andra sidan icke annat än medgifva, att ynglingar på 18 à 20 år äro för unga att utgöra stamtrupp; de torde blifva för vecka och sakna den sega kraft och uthållighet, som finnes hos den indelta soldaten. Man har sagt

Ang. förändrad organisation af landiförsvaret. att man på det nuvarande sättet icke bland stammen får in några intelligenta ynglingar, som kunna utbildas till underbefäl. Tror man då att man skall få in mera intelligens genom värfning än då rekryteringen sker på det nuvarande sättet, då rotehållaren själf eger rekrytera och bör mer än eljest intressera sig för att anskaffa en god och hyggelig man? Jag tror det icke. Men för att då *framtvunga* denna intelligens inom arméns befäl vill man lägga en särskild grundskatt eller dubbel värnpligt på våra kunskapssökande ynglingar. Jag tror dock icke att detta är rätta sättet eller att man, då det står i ynglingarnes fria val, att, ehuru de pligtskyldigast underkasta sig dessa öfningar, sedan vidare ingå som värnpligtigt befäl, det skall lyckas att för den erbjudna uniformen eller de 500 kronorna till officerare och 200 till underbefäl erhålla lönlösa värnpliktiga löjtnanter och underbefäl. Nej, den långa fredliga bana vi tillryggalagt har gjort, att den svenska ynglingen icke mera anser militarismen och det militära lifvet såsom något eftersträfvansvärdt. Man anser det såsom en fosterländsk skyldighet, men man har ingen entusiasm därför. Att så är förhållandet, derpå har man tillräckligt bevis vid våra beväringssmönstringar. Huru många ynglingar äro ej dervid frånvarande. Det finnes ju ställen der endast få äro närvarande och de lagliga följderna för ett sådant uteblifvande äro för lama.

Mine herrar! Jag tillhör icke nihilisterna. Jag vill gerna gå in på att utbilda vårt försvarsväsende på ett tidsenligt sätt och efter landets förmåga; gerna skall jag ock draga den kostnad, som deraf kan härflyta. Men jag tror det vara bäst att behålla den stam vi hafva, ty för den värfvade stammen är missnöjet stort. Jag har någon liten erfarenhet i afseende å begagnandet af dessa indelta och dessa värfvade soldater såsom arbetare, och min erfarenhet dervid är att de förra äro utmärkt allvarliga, flitiga arbetare, men från de senare skiljer man sig snart, därför att de icke blott sjelfva äro mindre goda, utan äfven förstöra de andra.

Under sådana förhållanden och då jag är af den åsigten att det gamla indelningsverket bör bibehållas som stamtrupp, med lindringar för rust- och rotehållarne, kan jag icke annat än yrka afslag.

Herr Hammarberg: Egde jag förmåga att yttra mig så att mina ord kunde verka på majoriteten i denna Kammare, skulle äfven jag kunna underhålla herrarne med ett föredrag på en half eller hel timme. Men väl kännande min egen oförmåga i detta fall, likasom jag känner majoritetens obenägenhet för att lyssna till ett sådant föredrag, skall jag bespara herrarne obehaget deraf och endast inskränka mig till att i hufvudsak instämma i hvad Doktor Dickson anförde. Jag kan dock icke underlåta att särskildt betona, att jag i alla tider varit en anhängare af vårt indelningsverk och därför icke kan med min röst bidraga till dess upphäfvande. Det har redan af flere talare här omnämnts hvad Herr Krigsministern i går

*Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.*

(Forts.)

slutade sitt anförande med, att nemligen fruktan för de stora kostnader, som detta förslag kräfver, skulle vara likasom en mara, som hänger öfver många i denna Kammare. Jag tror nog att detta kan vara en sanning; men det är icke denna mara som rider mig. Jag har ingen fruktan för att öka kostnaderna, då det sker för ett godt och nyttigt ändamål, men det finnes något som icke kan mätas med millioner och det är folkets andliga och sedliga kraft. Det är den som jag tror, hvad hären beträffar, bättre uppehålls derigenom att vår härordning fortfarande är byggd på indelningsverkets grund än om den vore byggd på en värfvad stam. Detta är det hufvudsakliga skäl, som talat för mig, oaktadt alla påståenden om att jag deri har orätt.

Här har en annan talare ganska varmt och lifligt försökt att för Kammaren utmåla indelningsverkets oduglighet, men han slutade dock med en liknelse, som visade att det ännu kan stå emot stormar under kommande sekler, liksom den gamla eken, och jag tror därför att det är skäl att låta det stå kvar.

Man har också mycket talat om de orättvist och ojemnt tryckande bördor, som detta indelningsverk för med sig. Jag är icke den som vill sätta mig mot att dessa på ett rättvist sätt utjemnas. Med denna fråga är också sammanbunden frågan om grundskatterna, och då jag icke älskar att ofta uppträda, minst onödigtvis, vill jag redan nu nämna att jag för min del icke är emot att göra en tidsenlig och billig jemkning på grundskatterna. Icke vill jag vara med om att afskrifva dem på en gång i sin helhet, ty dertill tror jag icke att vi hafva råd, och icke heller tror jag att det vore förståndigt för sjelfva egarne till jorden. Att det sker en jemkning på dessa skatter och att de afskrifvas i den mån, som det för hvarje år kan visas att vi dertill hafva råd, derom vill jag vara med, ty alla obilliga bördor vill jag gerna se aflyftade; men jag vill icke vara med om att sopa bort det bästa, som vi nu ega i vårt land, och hvilket jag anser vara vårt indelningsverk. Äfven en del af våra grundskatter böra vara kvar. Jag yrkar afslag å det nu föreliggande förslaget.

Herr *Ekdahl* förenade sig med Herr Hammarberg.

Herr Hellgrén: Herr Talman! Mine herrar! Det är med anledning af min motion, som har samband med denna fråga, jag begärt ordet för att klargöra mig i densamma. Den konung, som införde indelningsverket, hade sin blick äfven fäst på jordens uppodling och befolkande. Ungefär samtidigt med indelningsverkets införande utgaf han en förordning rörande lappmarkernas uppodling och bebyggande, och enligt denna skulle, såsom orden lyda, de som ville dit inflytta och odla denna mark, i alla tider vara fria från knekteutskrifning. Jag är af den tanken, att när indelningsverket upprättades, industrien inom Sverige ännu var i sin linda, och att det således hufvudsakligast var jorden, som det ålåg att stå och

*Ang-förändrad
organisation af
landförsvaret.*

(Forts.)

svara för landets försvar. Jag vill tro och hoppas att indelningsverket, då det inrättades, var både rättvist och billigt. Nu ter det sig helt annorlunda. Tiderna förändras, allt går framåt, industrien, handeln och näringarna blomstra. Jag vill därför gerna medgifva, att indelningsverket nu icke är jemnt och rättvist fördeladt, och att de, som nu äro derifrån frikallade, böra deri efter sin skatteförmåga deltaga. Jag skall således underordna det intresse, som möjligen ligger hos lappmarkens befolkning, och gå så långt, att jag kan vara med om en afskrifning af indelningsverket, om det sker på en rättvis grund. Jag har nemligen en fordran på likställighet, men den förefinnes ännu icke. Om jag nu skulle gå in på en afskrifning af indelningsverket, anser jag, att vi böra stå i en lika ställning i lappmarken som dem, hvilka bo i nedre landet. Om indelningsverket strykes, äro vi försvarslösa. Då frågar jag: hvad skall man sätta i stället? Jo, den frågan är nu besvarad. Här föreligger nu ett förslag till ny härordning, grundad på en värfvad stam med beväring eller värnpligtsskyldige; men huru skall denna stam värfvas, huru skall den tillkomma och huru skall den aflönas? Dervid fastnar jag i den orättvisa, som jag anser komma att drabba lappmarkens bebyggare. Man har föreskrifvit en viss summa såsom lega, dernäst månadsaflöning och dagpenning, men derjemte har man ändå bibehållit skyldigheten för kommunerna att, om man icke för denna lega kan rekrytera ett nödigt antal stamsoldater, det skulle åligga kommunerna att skaffa dem. Det är med anledning deraf som jag i min motion hemställt, att den ort, jag hufvudsakligen representerar, skulle frikallas från rekrytering till dess nu pågående afvittring derstädes hunnit fullbordas och fastställas. Denna tid torde icke vara så långt borta. I min motion framhöll jag, att rekryteringen skulle hos oss blifva ovanligt dyr i förhållande till andra orter i kustlandskapen; men Utskottet svarade derpå, att om vi ansåge att legan blefve för hög i vår ort, egde vi att vända oss till annat håll. Det vill med andra ord säga, att vi i de fattigaste och mest aflägsna delarne af landet skulle vara skyldiga att skaffa oss värfvare i andra delar af riket. ombud i Skåne, Småland eller på andra håll för att få en billig rekrytering. Jag förmodar dock, att dessa ombud icke skulle vilja åtaga sig besväret för ingenting, och således blefve det en ny afgift, som skulle drabba oss. Man har sålunda i jembredd med detta förslag bibehållit en del af indelningsverket, ty jag kan icke kalla det för något annat, då det, om icke vederbörande sjelfva kunna skaffa det årliga antalet rekryter, skall åligga kommunerna att anskaffa dem. Vi befinna oss då i samma kasus som för närvarande; vi stå på indelningsverkets grund. Det skall bildas rekryteringsområden och rekryteringsnämnder, hvilka senare skola granska huruvida dessa soldater äro dugliga. Jag hemställer till herrarne, huruvida det icke skall blifva ett oändligt bråk och trassel med denna rekryteringsnämnd, hvilka kostnader och besvär genom resor och ombud som skola uppstå för att full-

göra denna rekrytering. Om enligt detta härordningsförslag, i likhet med det af år 1878, staten ensam skolat bekosta allt, skulle jag kunnat höja mig därför, men sådan som frågan nu föreligger, anser jag, att den befolkning jag representerar skulle blifva så hårdt be- tungad, att jag nödgas yrka afslag å densamma.

*Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.*
(Forts.)

Herr Östling: Herr Talman! Det är redan skrivet och ta- ladt så mycket i denna fråga, att svårigen ens en fackman lär kunna komma fram med något nytt och upplysande i sak. Jag har också icke begärt ordet för att komma med något nytt, utan endast därför, att denna fråga enligt mitt förmenande är så vigtig, att jag anser för en pligt att angifva min ståndpunkt till densamma. på det att jag i följd deraf också må bära min anpart af ansvaret för det beslut, som kan komma att fattas, eller också fritagas från detta ansvar.

Jag skall icke inlåta mig på några andra punkter än den nu föredragna. oaktadt 42 § kunde gifva anledning till åtskilliga be- traktelser af icke just så angenäm art. Icke heller skall jag gifva mig in på grudskattefrågan, som enligt min tanke icke har något rimligt samband med den nu föreliggande härordningsfrågan. Chefen för Landtförsvarsdepartementet yttrade i går afton, att »den mara, som isynnerhet rider motståndarne till det kongl. förslaget, är väl farhågan för de stora kostnaderna». Denna sida af saken är nog ganska beaktansvärd och är möjligen den vigtigaste hos dem, hvilka bäst förstå att sälja och köpa, men utgör icke för de öfriga det vigtigaste skälet mot det föreliggande förslaget. Detta, mine herrar, är en helt annan sida af saken. Det är farhågan för den *värfvade* stammen och obenägenheten för den allmänna värnpligten efter prussiskt mönster, som hos den stora mängden framkallat detta motstånd. Och denna obenägenhet för den allmänna värnpligten har icke minskats genom det försök, som nu tyckes vara gjordt att genom en bakport få in denna allmänna värnpligt. Då för fem år sedan samma fråga behandlades i denna Kammare, tog jag mig fri- heten nämna, att min uppfattning var den, att, om en värfvad stam beslutades, detta skulle framkalla mycken oro i landet, och erfa- renheten har ännu icke gifvit mig anledning att frångå denna öfver- tygelse. Vi, städernas representanter, hafva ofta i denna Kammare fått oss förevidadt, att vi icke veta hvad folket vill, emedan vi icke representera folket, och särskildt har en talare, densamme som helt nyss höll en sträng generalmönstring med åtskilliga af de talare, som uppträdt mot förslaget, för åtskilliga år sedan med hög röst och stora gester haft det påståendet: »det är vi» — han och hans meningsfränder — »som känna hvad folket tänker, det är vi som representera folket.» Jag har visserligen icke nu hört något sådant yttras från det hållet. Måhända har erfarenheten efteråt lärt den värde talaren, att han möjligen då var bedårad af ett vilseledande eko från »den lilla vrå bland bergen», dit han lofvade draga sig

Ang.förändrad tillbaka, om landtmannapartiet icke höll det löfte, för hvilket han *organisation af* vid det tillfället gick i borgen. Huruvida den vexel, som då ut- *landförsvar.* färdades, nu kommer att fullständigt inlösas eller möjligen redan är (Forts.) protesterad, derom torde den värde talaren sjelf bäst vara i tillfälle att upplysa.

Jag har hvarken någon rättighet eller skyldighet att slita den kontrovers, som uppstått mellan Grefve Sparre och representanten för Södra Tjust med afseende på dennes klander rörande Grefve Sparres historiska kunskaper, men jag förmodar, att Grefve Sparre lätt reder sig från den saken, om han rekommenderar Herr Key att taga en liten repetitionskurs i historien genom att läsa skatte-regleringskomiténs betänkande pag. 204 och följande sidor, ty deraf torde han kunna finna, att Grefve Sparres yttrande, om det också icke syftade på det nya indelningsverket, dock hade så goda skäl för sig, att det icke behöfde förevisas en sådan kvalifikation, som den Herr Key ville gifva detsamma.

Man har i allmänhet gjort sig mycken möda med att jemföra indelningsverket med det kongl. förslaget och med få undantag har det skett på det sättet, att man jemfört detta indelningsverk, sådant det nu befinner sig, med alla dess vare sig erkända eller pådiktade brister — med det kongl. förslaget; ärligare och rättigare vore, enligt min åsigt, att göra denna jemförelse med indelningsverket utveckladt och förbättradt i den riktning och på de grunder, som föreligga i den af General Abelin framlagda reservationen.

Jag kan till slut icke återhålla den anmärkning, att de som låtit sig så angeläget vara att nedsätta och förkättra indelningsverket, skulle hafva gjort försvarsfrågan och dess lösning mera gagn om de användt lika mycken omtanke och lika mycken talang på att utfinna bästa sättet att utveckla och förbättra detta indelningsverk. Och de som tro, att det nu föreliggande förslaget skall bilda en lätt brygga öfver till det ideal, hvarefter de sträfva, miss-taga sig högligen, ty de känna ej stämningen inom landet i detta hänseende.

Mine herrar! Jag kan icke nog framhålla den mot detta förslag mindre gynsamma stämning, som i landet är rådande. Och då jag icke anser det vara nyttigt eller klokt att påtvinga landet en försvarsorganisation, som det på inga vilkor vill hafva, så anser jag mig handla i fosterlandets intresse då jag ber att få instämna med dem, som yrka afslag.

Herr Lundström: Då jag nu för första gången är ledamot af denna Kammare har jag ansett mig böra i en fråga af sådan vikt och betydhet som den nu föreliggande framlägga min mening.

Jag vill då först nämna att jag är en varm vän af en förbättrad försvarsorganisation och att jag inser och är öfvertygad om att vårt nuvarande försvar lider af många brister. Jag skulle därför

gerna hafva velat bidraga med min röst till framgång för det föreliggande förslaget, men för mig hafva dock yppats åtskilliga betänkligheter deremot, som göra det svårt att bifalla detsamma, och hvilka ännu icke åtminstone blifvit genom den hittills förda diskussionen häfda.

*Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.
(Forts.)*

Först och främst förekommer då frågan om kostnaderna. De tyckas, så vidt jag kan se åtminstone, icke vara säkert beräknade. Åtskilliga fel i beräkningen hafva så väl i går i som dag här blifvit påvisade och i dag har af en sakkunnig ledamot af Kamraren beräkningarnas otillförlitlighet ytterligare ådagalagts. Dessutom hafva ju dessa kostnader icke ens blifvit närmare pröfvade af Utskottet, såsom en dess ledamot i går upplyste. Om de vore med full säkerhet utredda och pröfvade, skulle de, äfven om de vore höga, icke verka afskräckande, om förslaget eljest vore godt, men nu äro de till stor del ovissa och obestämda, och häruti synes mig ett stort hinder för förslagets antagande ligga. Vidare förekommer frågan om den föreslagna nya stammens beskaffenhet. Mot dess pålitlighet och duglighet i militäriskt afseende hafva, som bekant, af framstående militärer inom båda Kamrarne flere, som det vill synas, befogade anmärkingar framstälts. Men man torde dessutom hafva skäl hysa berättigade farhågor för att densamma skall i sedligt afseende blifva den nuvarande indelta stammen betydligt underlägsen. Den anskaffas ju på samma sätt som den nu varande värfvade stammen och bör således blifva närmast jemförlig med denna. Och att denna stam i sedligt afseende lemnar mycket öfrigt att önska, torde icke kunna förnekas. Man har visserligen sagt, att den nya stammen icke skulle kunna jemföras med den gamla värfvade stam vi nu hafva, utan genom den kortare tjenstetiden blifva bättre, att de nya skolor och nya kurser, som densamma skulle genomgå, skulle anordnas till ett slags folkhögskolor och att soldaterna skulle ur dem utgå som utmärkta fosterlandsälskande medborgare. Det är ju en möjlighet att så kan blifva förhållandet, och detta skulle vara mycket godt, men jag förstår då icke hvarför man icke redan nu sökt att inrätta dylika skolor för den värfvade armén och sökt att ubilda der anställda soldater på samma sätt. Det nu föreliggande förslaget skulle då hafva mottagits med mycket mindre misstroende och lättare kunnat genomföras. I alla händelser är detta blott en af erfarenheten hos oss ännu icke bekräftad möjlighet, som man icke med säkerhet vet om den kan genomföras och att på grund af en sådan osäker förutsättning utbyta den stam vi hafva och som vi veta är god, mot en helt och hållet opröfvad, det vågar jag icke vara med om. Slutligen är det väl allmänt erkänt, att värnpligten bör grunda sig på lika skyldighet för alla att deltaga i sitt fosterlands försvar samt att kostnaderna för försvaret böra så jemt som möjligt fördelas. Det klagas ju allmänt öfver, att indelningsverket är så olika fördeladt och att kostnaden därför icke drabbar alla lika. Om det skall ut-

Ang. förändrad organisation af landtförsvaret. bytas mot något annat, synes det därför viktigt tillse att det nya systemet icke är behäftadt med samma fel, utan grundar sig på lika skyldigheter, lika börda för alla. Det nu föreliggande förslaget

(Forts.)

synes icke uppfylla dessa vilkor. Att den för dess genomförande nödvändiga kommunalgarantien kommer att verka ojemnt tryckande och att kostnaderna för soldaternas anskaffande i olika kommuner blifva olika, torde vara utan tvifvel. Vidare åläggas skolungdomen och seminarieeleverna en fördubblad värnpligt. Detta kan icke vara rättvist. Dessutom synes det vara förenadt med stor våda i sedligt afseende att utsätta denna ungdom för alla lägerlivets frestelser vid så unga år, att karakteren icke i allmänhet kan påräknas hafva erhållit den fasthet och utveckling, som är behöflig för att kunna motstå dessa frestelser.

På grund af det anförda anser jag mig nödgad att yrka afslag på den nu föredragna paragrafen och anhåller för öfrigt att få instämma med Herr Hammarberg i det af honom afgifna yttrande.

Herr And. Svensson i Lösen: Då jag inom Utskottet reserverat mig mot det beslut, hvartill Utskottet kommit, och i reservationen framhållit de skäl, hvarpå jag gjort detta, så kunde det nu vara onödigt att yttra mig i frågan, men då Kammararen behagat visa mig den äran att insätta mig i det Särskilda Utskottet, vill jag likväl anföra några ord. Jag ber då till en början få säga, att allt sedan 1875 års riksdag, då regeringen framlade ett härordningsförslag, byggt på den allmänna värnpligtens grund, till svar på Riksdagens mångtydiga skrifvelse vid 1873 års riksdag, har jag haft klart för mig att vi icke kunde åstadkomma ett förbättradt försvar på annan grund än den indelta stammen, ty de offer, som erfordras för att bilda en ren värnpligtsarmé, kunna icke göras i andra länder än der de ettdera framtvingas af en allenastyrande sjelfherskares bud eller sedan nationen upplefvat sitt Jena eller Sédan. Vid 1878 års riksdag upptogs frågan af majoritetens ledande män inom denna Kammaré, hvilka framlade ett förslag, som skulle utgöra ett slags medelförslag, nemligen att, med upphäfvande af det bestående, införa en af staten aflönad, värfvad stam. Jag får säga att jag hyste stor farhåga för en dylik organisation; och jag var heller icke med om detta förslag. Vi känna emellertid utgången af denna fråga och vi veta också, att den nya regeringen, då den tillsatte de stora komitéerna, anbefalde dessa att arbeta på den grund, hvarpå det föreliggande förslaget är byggt. Jag får säga att, som jag redan yttrat, jag hyser den uppfattning att vi, genom antagande af detta förslag, skola ingå på en arméorganisation, som i sjelfva verket innebär en ren värnpligtsinstitution, och de förhandlingar, hvori jag inom Utskottet deltagit, hafva icke rubbat min uppfattning rörande denna sak. Det yttrades inom Utskottet af framstående militärer, att de ville rösta för detta förslag därför,

att det skänkte oss en större försvarskraft än vi nu ega samt äfven derför, att de ansågo det såsom en öfvergång till en ren värnpligtsarmé. Äfven en af mina länskamrater här bredvid mig, nemligen Herr af Trolle, yttrade under gårdagens debatt att han ansåg denna försvarsorganisation utgöra en öfvergång till en ren värnpligtsinstitution, och jag kan icke dölja för Kammaren, att äfven jag hyser samma uppfattning. Men det är klart att när man i min ställning skall fatta beslut i en så vigtig fråga som denna, man måste jemka med sin egen mening och samvetsgrant pröfva det förslag som föreligger, innan man derom uttalar sitt nej eller ja. Hvad som vid denna pröfning är af afgörande inflytande på mitt beslut är, att jag anser förslaget tilltaget alltför vidlyftigt, under det militärerna säga att det ändå är knappt och icke tål den ringaste prutning. Såsom Herr Statsrådet och Chefen för Landt-försvarsdepartementet i går riktigt angaf, är det i afseende på kostnaden och garantilagen som jag hyser de största betänkligheterna. Jag tror nemligen att det skall möta ofantliga svårigheter att kunna årligen rekrytera femhundra man. Herr Krigsministern har för en motsatt åsigt åberopat exempel från Finland. Jag känner icke förhållandena der. Men det lilla jag känner om våra förhållanden i det hänseendet vill jag omtala, under förhoppning om Kammarens ursäkt, om jag i mitt yttrande, som grundar sig på min egen uppfattning, skulle göra mig skyldig till något misstag. Vi veta alla att det icke är mera än 7 à 8 år sedan då man icke kunde hålla de värfvade trupperna fulltaliga; och då var antalet rekryter som skulle anskaffas icke mera än hälften af hvad som enligt det föreliggande förslaget skulle erfordras. Militärerna ansågo då det blifva alltför kostsam att hålla de nuvarande värfvade trupperna fulltaliga och att man borde dröja till dess arbetsförtjensterna blefve mindre, då man kunde få folk för billigare pris. Detta i afseende på rekryteringen.

En annan sak är kostnaderna. Det har för Utskottet varit omöjligt att utreda dessa kostnader; och skulle man ingå i en detaljerad granskning af dem tror jag att ett dylikt arbete hade dragit så länge ut på tiden att Riksdagen icke velat vara med derom. För mig har det naturligtvis varit alldeles omöjligt att intränga i dessa detaljer; jag har endast tagit hänsyn till en del deraf.

Två bland Första Kammarens framstående ledamöter, Friherre Klinckowström och Kaptan Mankell, hafva hvardera väckt motioner i detta afseende. Hvad deras beräkningar angå, så har Herr Klinckowström blifvit så »bränd på fingrarna» att de af honom uppgjorda kostnadsförslagen icke äro mycket värda. Men med Herr Mankells förslag har detta icke varit fallet. Det qvarstår ännu såsom ovisadt, att han åtminstone i vissa saker räknat fel. Herr Chefen för Landt-försvarsdepartementet sade i går att om blott Riksdagen lemnade det ifrågavarande tillskottet till regeringens fria förfogande, skulle saken nog reda sig. Han slutade med de orden: »På de sista

*Ang. förändrad
organisation af
landt-försvaret.*

(Forts.)

Ang. förändrad organisation af landtförsvaret. 15 åren hafva kostnaderna för landtförsvaret stigit med ungefär 4 millioner och då vore det icke mycket om kostnaderna icke stege till mera än 4 millioner efter ytterligare 15 år.» Men sådant räknasätt tror jag alldeles icke på, ty man har ju icke fäst något afseende vid de stegrade prisen. Och hvarifrån har denna ökade kostnad under de sista åren kommit, om icke från den under tiden skedda prisstegringen? Vi hafva genomfört en storartad lönereglering, som är afsedd att räcka i många år, och dessutom hafva vi andra institutioner, som vi under dessa år lifdömt och hvilkas uppehållande skall medföra ganska stora kostnader. Trots allt som blifvit sagdt så väl i Utskottet som från statsrådsbänken, kan man således icke betaga mig den farhåga att icke kostnaderna för den nya försvarsorganisationen skola uppgå till mycket stora belopp, huru stora kan jag icke säga.

(Forts.)

Medan jag har ordet, vill jag erinra om ett annat yttrande af Krigsministern, som jag får säga att jag anser vara af den beskaffenhet att det något förvånat mig. Han sade nemligen ungefärligen, att indelningsverket vid dess stiftande var en reserv, att vi i våra besittningar på andra sidan om Östersjön hade en värfvad här, som fick mottaga första stöten vid anfallet, och att vid det första krig, som utbröt efter indelningsverkets genomförande, så visade denna institution sin oförmåga att fullt motsvara krafvet på reserven, utan man måste tillgripa nödfallsåtgärder, inrätta tre- och femmänningsregementen, prestdragoner m. m. Ja, det är fullkomligt sant att så skedde, men vi måste väl betänka under hvilka förhållanden det skedde. Det var under ett adertonårigt krig, den största jettekamp vårt land genomkämpat och till hvilken man i historien söker ett motstycke. Denna institution var då förödd, den fans icke mera till då kriget slutade; alla, som läst historieskrifvarnes berättelser om dessa tider, veta att det då var en bokstaflig sanning, dessa skaldens ord att »det fans endast qvar af gubbar och barn en skara!»

Mine herrar! Dessa betänkligheter är det som gör att jag är mycket osäker om, huruvida icke kostnaderna komma att springa upp till ofantligt högre belopp. Man bör emellertid i stora frågor söka förena sig om en något så när lycklig lösning; man får böja sitt eget lilla jag under fordran på fosterlandets allmänna bästa. Stode jag i den trängande nödvändighet, att jag såge frågans afgörande under dylika förhållanden vara i fråga, så skulle jag kanske gifva med mig, men frågan står icke så. De militära ledamöterna från Första Kammaren förklarade i Utskottet att det förslag, som nu föreläge, icke tålde någon afprutning; men af denna Kammares ledamöter i Utskottet fans icke mer än en, som gick in på detta. Det finnes således icke någon utsigt för att förslaget skall antagas i denna Kammare. Jag kan under sådana förhållanden icke annat än stå kvar på den standpunkt jag nu i 8 år innehaft; ty jag ser icke någon möjlighet för försvarsfrågans lösning så som det nu är förspändt.

Jag anser mig således tvungen att yrka afslag.

I detta anförande instämde Herr *J. G. Janson* i Karlshed.

Den vidare öfverläggningen uppsköts till kl. 7 e. m., då detta sammanträde, enligt derom utfärdadt anslag, komme att fortsättas; och åtskildes Kammarens ledamöter kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.